A tartalomból

SZABÓ KATALIN: „Némely marxizálókra sokkal inkább ráillik az, hogy a marxizmusból élnek, mint az, hogy a marxizmusért élnek. Ezért nem elégséges egy szekció ideológiai arculatának megkérdőjelezésére az, hogy két „marxizáló" dolgozat háttérbe szorult egy mellett, amely első díjat „nyert..." — cikk az 5. oldalon.

KÖVES PÁL: „Csak elképzelésünk lehet arról, hogy mi lenne, ha a dolgozatírásokat megszüntetnénk, vagy (a nem régi rendezéshez képest) radikálisan tovább csökkentenénk. Vajon fellendülne-e a folyamatos tanulás? Én úgy képzelem — analóg tapasztalatok alapján —, hogy a szorgalmi időszakon belüli tanulás visszaesne: a folyamatos nem tanulás felé vennénk irányt." — cikk a 3. oldalon.

SIMONYI TAMÁS: „Szombaton délelőtt, amikor az iparkar közölte, hogy nagyobbik fele józanodással van elfoglalva, ezért a vetélkedőn képviselete csak jelképes, előre vetítette árnyékát az álmatag légkör. Igazi KEN hangulat, bármily illúzióromboló, később sem alakult ki. — cikk az 5. oldalon.

FÓRIS GYÖRGY: „Ami az elmúlt hét év során elgondolkodtatott, az az volt, hogy egyáltalán: szükséges-e egy 18—19 éves felnőtt ember esetében, hogy egy nála alig egy-két évvel idősebb valaki hónapokig anyáskodjon, apáskodjon felette?" — cikk a 3. oldalon.

GESZTI MARGIT: „Én minden pillanatot nehéznek érzek. De a legnehezebb mindenképp az ellenforradalom időszaka volt. Ez minden becsületes kommunistának megrázkódtatást jelentett. Az elkövetett politikai hibák, bűnök — még ha csak átmenetileg is — a széles néptömegeket, az egyszerű embereket is, eléggé kiábrándították. Ennek során mindenkinek le kellett vonnia bizonyos tanulságokat. Én azt vontam le, hogy soha többé olyat nem mondok, amiről nem vagyok meggyőződve, hogy igaz." — cikk a 4. oldalon.

VILÁG PROLETÁRJAI, EGYESÜLJETEK!

KÖZGAZDÁSZ

A MARX KÁROLY KÖZGAZDASÁGTUDOMÁNYI EGYETEM LAPJA

XXII. ÉVFOLYAM, 8. SZÁM ÁRA 1,20 FT 1980. ÁPRILIS 17.

Küldöttértekezlet a KISZ-bizottság napirendjén

Április 23-án reggel 8 órakor kezdi meg munkáját a KISZ-szervezetünk küldöttértekezlete, amelyen a KISZ-bizottság beszámolóját hallgatják és vitatják meg a küldöttek, majd megválasztják az új KISZ-bizottságot. Sor kerül a mozgalmi év során kiemelkedő munkát végző aktivisták jutalmazására is.

KISZ-bizottságunk az április 11-én tartott ülésén megvitatta az előkészületeket és elfogadta a beszámoló tervezetét.

A beszámolóban és a vitában is középpontba kerültek KISZ-munkánk legkomolyabb gondjai. Tudatosítottuk újból tagságunk aktivitásának és a szervezeti életünkkel kapcsolatos passzivitásának ellentmondását, és megfogalmazódott az az igény, hogy a küldöttértekezlet ne általánosságokban vitatkozzon, hanem konkrétan, fegyelmezetten koncentráljon a legfontosabb és leghasznosabb munkaterületeinkre. Érdekviszonyainknak sok ponton nem felelnek meg a jelenlegi szervezeti mechanizmusaink, ezért sok értékes energiát és aktivitást veszítünk el. Ennek a kérdésnek a pontosabb kifejtésével is folyamatosan foglalkozni kell, de nem mondhat le KISZ-tagságunk ennek jegyében általában a szervezettség erejéről. A KISZ-bizottság ülésén vita bontakozott ki arról, hogyan érvényesítsük politikai felelősségünket tagságunk tevékenységeinek, életének legkülönbözőbb területeivel kapcsolatban. Ennek során megállapítottuk, hogy a tagságunk által bárhol végzett, a közösség számára hasznos munkát KISZ-munkaként ismerjük el. Ez nem jelenti azt, hogy KISZ-szervezetünk monopolizálni akarná minden olyan terület irányítását, ahol tagságunk tevékenykedik. Politikai felelősségünk abban áll, hogy eszközeinkkel segítsük ezeket a hasznos tevékenységeket, legyen szó közművelődésről, SG-ről, vagy sportolásról stb. Ösztönözzük és küldjük aktivistáinkat ezekre a területekre.

Alapszervezeteink szervezettségét, közösségi életének fejlődését több szempontból is gátolják az oktatási folyamat individuális, munkára ösztönző jellege és rossz anyagi körülményeink. KISZ-szervezetünk legalapvetőbb feladata tagságunk szakmai-tanulmányi munkájának segítése, ösztönzése és az érdekképviseleti tevékenység. Ennek érdekében nem mondhatunk le a jövőben sem arról, hogy alapszervezeti rendszerünket az oktatási szervezet mentén működtessük. Ez természetesen nem jelentheti azt, hogy az egyes feladatokra szerveződött — KISZ-bizottság által irányított — szakbizottsági munkát leértékelnénk.

Az elmúlt mozgalmi évek tapasztalatai alapján is legégetőbb feladatunk az aktívánk szervezettségének és fegyelmének növelése. E vonatkozásban nem hajtottuk végre a legutóbbi küldöttértekezlet határozatait, ezért a most következő értekezleten erre kell a legnagyobb figyelmet fordítani.

A koncentrált munka érdekében a küldöttértekezlet a hagyományos plenáris ülés mellett szekciókban fog dolgozni. Az első szekcióban a tanulás, az oktatás és az érdekképviselet kérdéseiről; a másodikban KISZ-szervezetünk és az egyetemi közélet viszonyáról; a harmadikban pedig tömegszervezetünk és az aktíva aktuális problémáiról folyik vita, előre kiadott tematika alapján. A szekciók határozatai javaslatokat fogalmaznak meg a plenáris ülésre. A küldöttek funkciójuk, hozzáértésük alapján vesznek részt az egyes szekciókban, amelyekben lehetőség nyílik az operatív munkára.

A beszámoló és a szekcióülések tematikája alapján a küldöttek kifejthetik választóik álláspontját minden fontos kérdésről. Természetesen a hatékony munka megköveteli, hogy a küldöttek felkészüljenek az értekezletre, áttekintve Működési Rendünket, átgondolva tevékenységi területeinket és munkamegosztásunkat az egyetem állami szerveivel az ifjúságunk életének megszervezésében. A beszámoló tervezetét, a szekciók anyagait és a jelölőbizottság javaslatait a KISZ-bizottság, az egyetemi pártszervezet végrehajtó bizottsága elé terjeszti jóváhagyásra. A küldöttek a küldöttértekezlet előzetes írásos anyagait április 21-én hétfőn délután 17 óra 30 perckor vehetik át a II. előadóban.

A KISZ-bizottság felhívja a KISZ-aktívát, hogy a küldöttértekezleteket is használjuk fel a május 1-i demonstrációra történő mozgósításra. KISZ-tagságunkat hívjuk: vegyünk részt minél nagyobb számban a felvonuláson! Képviseljük méltón egyetemünket az ünnepen!

Vass L.

PANTOMIMTALÁLKOZÓ A KÖZGÁZON

A „Karsai RT" is fellép majd (cikk a 6. oldalon)

Három és fél évtized

Egyetemi ünnepség az aulában

A HAZÁNK FELSZABADULÁSÁNAK 35. évfordulójára rendezett ünnepség, számos érdeklődőt vonzott. Az ünnepségen jelen volt *Victor Rozanov* a Szovjetunió nagykövetségének kultúrattaséja és *Varga J. László* a IX. kerületi pártbizottság titkára.

Az ünnepi beszédet *dr. Kiss Arthur* tanszékvezető egyetemi tanár az egyetemi pártbizottság tagja tartotta.

„35. ESZTENDEJE az utolsó fasiszta egységeknek az ország területéről való kiverésével befejeződött Magyarország felszabadulása. Azóta csupán három és fél évtized telt el — egy átlagos emberéletnek alig fele. Mégis ez idő alatt *társadalmunkban több emberöltőnyi változás következett be.*" — kezdte beszédét *Kiss* elvtárs, majd röviden áttekintette a 35 év eredményeit, országunk gazdasági és kulturális fejlődését. *Különösen a gyors iparosítás időszakát felhívta a figyelmet a kedvező történelmi feltételekre, mindenekelőtt „a Szovjetunió és később a többi szocialista ország újra és újra megnyilvánuló kölcsönös támogatására".* Az előadás a továbbiakban kitért napjaink problémáira és teendőire is.

„Az ünnep sohasem csupán az eredmények számbavételére szolgáló alkalom. *Azt is vizsgálni kell ilyenkor, hogy a reá következő hétköznapokon milyen problémákat kell megoldanunk, milyen elmaradásokat kell behoznunk, milyen hiányokat kell pótolnunk* ... Országunkat egyik vezető közírónk az *„egyharmadok országának nevezte el. Termékeink egyharmadának színvonala eléri ugyanis a világszínvonalat,* a másik harmada átlagos, az utolsó harmad jóval a színvonalon aluli. Vállalataink egyharmadában élenjáró technikával, egyharmadában ócska, elavult termelő berendezéssel dolgoznak. *Az ország lakosságának egyharmada rendszeresen részt vesz a kulturális életben,* rendszeresen olvas könyvet. *Másik része olykor-olykor jut a kultúra termékeihez és van egy rész, amely tőlük elkülönülten élvezésük nélkül él. E harmadok megváltoztatása, mégpedig az alsóbbak csökkentése és a felsőbbek gyarapítása a további előre haladás jelentős feltétele...* Szűkösek a lakáslehetőségek. Meglehetősen fejletlen az infrastruktúra... E történeti elmaradások mellett *napjaink kihívásai újabb feladatok elvégzését igénylik: a termelési struktúra átépítését és korszerűsítését, a hatékonyabb és olcsóbb termelés biztosítását, a gazdasági egyensúly elérését, mindezek megkövetelik a demokrácia továbbfejlesztését, a műveltségi színvonal emelését, anyagi és szellemi kapacitásaink jobb kihasználását...* Még csak 35 év telt el a felszabadulás óta. De ezzel nem mentegethetjük és *nem nyugtatgathatjuk magunkat akkor, amikor azokat a jelenségeket vesszük szemügyre, amelyek*

(Folytatás a 2. oldalon.)

A köszöntőt Kiss Arthur tartotta

Egy pol.-tábor és néhány gondolat

Cudar idő, mérsékelt érdeklődés és remek hangulat. Ez jellemezte az idei *ker. kari pol.-tábort,* amelyet *Velencén rendeztek április 3—4—5-én,* azaz a tavaszi szünet elején, ahogy az a nagykönyvben meg van írva.

Sajnos úgy tűnik, a mindenkori nagykönyvek fölött is lassan eljár az idő. Az „eredeti bejegyzések" szerint ugyanis *a pol.-táborokat* (amelyek *fölfoghatók egy többnapos „koncentrált Polvaxnak" is,* társasággal, bentlakással egybekötve), tehát a táborokat eredetileg hatalmas érdeklődés kíséri, a tavaszi szünetben kerül rájuk sor, és persze minden kar megrendezi őket. *Funkciójuk, hasznuk — rengeteg.* Hogy csak egyet említsek, az iménti „Polvax-jellegen" túl: *ez az első olyan kari rendezvény, amelyen az elsősök végre „vegyesen" lehetnek a felsőbbévesekkel,* mégpedig gólyamivoltukat kevésbé hangsúlyozva, elsősorban, mint leendő ilyen-olyan karos hallgató.

Eddig a nagykönyv.

Ezzel szemben *a valóság* az, hogy idén a tavaszi szünetben *csak egyetlen kar rendezett pol.-tábort,* (a másik kettő állítólag a szünet utáni hétvégék egyikén kívánja megtartani sajátját), s azon az egyen is *a hajdani 150—200 létszámú ker. kari népvándorlással szemben, jó, ha csúcsidőben hetven érdeklődő összejött.*

(Csak emlékeztetőül: *két éve* történt csupán, hogy életveszélyessé vált egyetemünkön februárban kéthetes szünettel kezdtünk, s emiatt *a tavaszi szünet három napra zsugorodott.* Logikus módon *a pol.-táborokat eleve mindenki eltemette,* a KISZ-bizottság hivatalosan is levette a napirendről. *Ám a karok saját szakállukra, önkéntes alapon mégis megszervezték őket, s* egyetemi szinten *több mint háromszázan a táborokra szánták háromnapos nyúlfarknyi pihenőjüket.* Vajon *mi történt két év alatt, hogy most az átlagosnál hosszabb szünetben is csak egy kar mert nekivágni a dolognak, s vajon* mennyiben a szervezőkön és mennyiben a hallgatók közömbösségén múlott, hogy arra is csak hetvenen voltak kíváncsiak?!...

De legalább az a hetven jól érezte magát. *A három tervezett programból ugyan egy elmaradt, de így is sor került egy külpolitikai fórumra (Szalay Péter* volt a vendég a nemzetközi kapcsolatok tanszékről) és *Antal László nagy sikerű gazdaságpolitikai előadására.* Különösen ez utóbbi — egybehangzó vélemények szerint — nagyot lendített a táboron, olyannyira, hogy sokan részben az előadás jótékony hatásának tudják be az egyébként valóban ötletes esti vetélkedő sikerét is.

Sajnos a nagykönyv előírásait „magasabb fórumokon" sem tartották be: az eddigi pol.-táborok hagyományos tartozéka *a jó idő is cserben hagyta az összegyűlteket,* s emiatt a tervezett sportrendezvényekre sem kerülhetett sor — az épületbe kényszerült a társaság, és úgy tűnik, erre a szervezők már kevésbé voltak felkészülve. Hogy *így sem unatkozott senki* (vagy csak nagyon kevesen), az annak is köszönhető, hogy maga *a táborhely optimális feltételeket biztosított* és emellett eleve „társasági alapon" érkeztek a résztvevők (az I/20. csoport például, öt ember kivételével, teljes létszámban megjelent!).

Remélem, e három nap után ők is mellém állnak, amikor leteszem a voksomat: *ne hagyjuk elfonnyadni e nagy tömegek mozgatására is alkalmas jó hangulatú, könnyen igen tartalmassá váló, hagyományos rendezvényt, a tavaszi pol.-tábort!* Legalább olyan kár lenne elsekélyesíteni, mint elhagyni a KEN-t: egyetemi életünk, mindennapi közérzetünk fontos részei ezek, nélkülük csak újabb lépéseket tennénk a beszűkülés, a befeléfordulás felé!

A ker. kar még tartja a frontot — most a másik kettőn a scr...

—fóris

Az ünneplő közönség
A felvételeket készítette: Fáth Péter

Németh György, a KISZ-bizottság érdekvédelmi felelőse, a KISZ KB dicsérő oklevelét kapta

Tízéves a Szakkollégium

Március 29—81. között rendkívül megélénkült a Rajk László Szakkollégium élete. Ezen a három napon folytak az intézmény tízéves évfordulója megünneplésével kapcsolatos események.

1970 tavaszán azzal a céllal hívta életre néhány lelkes diák Chikán Attila (aki alakulása óta igazgatója a kollégiumnak), és az egyetem akkori rektora segítségével a szakkollégiumot, hogy lehetőséget nyújtson az egyetem arra érdemes, többségében munkás-paraszt származású hallgatóinak az egyetemi anyagot meghaladó ismeretek, önképzés útján történő elsajátítására, aktív közéleti tevékenység folytatására. A cél azóta sem változott, csak a kollégium napi tevékenysége alakult a követelményeknek megfelelően. No, meg egyre többen és többen léptek be a volt szakkollégisták körébe, amely már több, mint százötven tagot számlál. Az út természetesen nem volt könnyű idáig. A szakkollégiumnak meg kellett küzdenie a hivatalos és nem hivatalos kétkedéssel és nyílt támadásokkal addig, míg elérte mai megítélését, az egyetem egészének és vezetésének elismerését. Ezt pusztán annak köszönheti, hogy tevékenységével bebizonyította nemcsak létjogosultságát, hanem azt is, hogy a jövőben is képes lesz a tíz évvel ezelőtt megfogalmazott — s ma talán még aktuálisabb — céljainak megvalósítására.

Mindezeket bizonyítja az a kiadvány és kiállítás is, amely a Rajk László Szakkollégium tíz évének történetét mutatja be — egyáltalán nem sablonos évkönyv, vagy unalomig ismert emlékkiállítás formájában. Az oldalakon és tablókon felvillannak az évtized képei (szó szerint is, hiszen hatalmas fényképanyagot dolgoztak fel a szerkesztők), és teenagerhez méltó frisseséggel szólnak a kollégium eddigi történetéről.

A március 29-i alakulási évfordulón a volt és jelenlegi szakkollégistákon kívül részt vettek az egyetem vezetői is. A kollégium tíz évéről Pálfi József, a diákbizottság titkára emlékezett meg, majd Dobrovits Iván rektorhelyettes rövid beszéd után átnyújtotta az egyetem emlékplakettjét, amelyet eddigi tevékenysége elismeréséül az egyetemi tanács adományozott a szakkollégiumnak. Chikán Attila igazgató és Mucsi Barna nevelőtanár, évtizedes kollégiumi nevelőmunkájuk elismeréseként szintén megkapták ezt a kitüntetést. Végül Dobrovits elvtárs azoknak az oktatóknak, szakembereknek, volt szakkollégistáknak nyújtotta át a rektor köszönőlevelét, akik fennállása óta a legtöbb segítséget nyújtották a szakkollégiumnak. Ezután színvonalas emlékműsor következett, majd Chikán Attila átadta a végzős hallgatóknak a kollégium Rajk-emlékplakettjét. Azok a végzős kollégisták, akik a legtöbbet tettek az intézményért, a diákbizottság elismerő oklevelét kapták.

Másnap délután Pataki Ferenc vezetésével egy vita zajlott le az értelmiségivé válás problémáiról. A Csomós József előterjesztése nyomán kialakult vita rendkívül szerteágazó volt. A különböző vélemények összegzése nem könnyű feladat, de az értelmiségivé válással kapcsolatos álláspontok sokszínűsége, a vita hevessége jól rámutatott arra, hogy e szakkollégium, amely egyik céljául tagjai alkotó értelmiségivé válásának segítését is maga elé tűzte, aktuális és fontos feladatot vállalt ezzel.

A rendezvénysorozat harmadik napján a 80-as évek magyar gazdaságáról vitatkozott a szép számú jelenlevő, akik között ott láthattuk Csizmadia Ernő rektort, Szabó Kálmánt és több neves oktatónkat, valamint közgazdasági életünk számos más képviselőjét. A beszélgetést megható ünnepség előzte meg. Csizmadia Ernő rövid visszaemlékezés után, amelyben saját népikollégista élményeit idézte fel, a diákbizottság titkárának jelképesen átnyújtotta azt a levelet, amelyben megerősíti a szakkollégium alapítását, s amelyet a kollégium minden tagja megkapott, akárcsak Csizmadia elvtárs és felesége személyes ajándékaként egy-egy könyvet — volt népikollégistáktól jelenlegi szakkollégistáknak.

A vita egyébként rendkívül színvonalas volt. Ezt állapította meg Illés János, az OT főosztályvezetője is, akit ez alkalommal vitavezetőként üdvözölhettünk a Rajk László Szakkollégiumban. A felkért hozzászólók — valamennyien volt szakkollégisták — három fő témakörben tették meg előterjesztésüket. Szó esett a külgazdasági kapcsolatok, a vállalati szervezeti rendszer és termelési szerkezetünk várható alakulásáról, de a három fő témakör kapcsán szinte egész közgazdasági életünket felölelték a hozzászólások.

Az ünnepségek végetértek. Kezdődik a tizenegyedik, aztán a többi esztendő. Mindannyian azt reméljük, hogy a következő jubileumokon olyan eredményekről számolhat be a szakkollégium, amelyek hozzásegítenek nemcsak az intézmény, hanem az egyetem, és tágabb környezetünk előrehaladásához is.

A másodszori kiutazásról

(Folytatás az 1. oldalról.)

saját téves számításaink, nem hatékony gazdaságszervező, nem jó politikai vagy nevelő munkánk, figyelmetlenségünk, vagy egyenesen mulasztásaink következményei. Nem csupán az igaz, hogy *még csak* három és fél évtizede szabad hazánk. Az is igaz, hogy *már* 35 év telt el a felszabadulás óta. S *mégis vannak olyan problémák, amelyek nem vezethetők vissza közvetlenül az objektív okokra, amelyek döntően szubjektív tényezőknek köszönhetik létezésüket... Mennyi ezekben a negativumokban a mi felelősségünk?* Azok felelőssége, akik ezt tűrik, akik nem szólnak, vagy nem tesznek aktívan és hatékonyan eleget és elegendő mértékben ahhoz, hogy ezek a 35 év után különösen szégyenletes jelenségek eltűnjenek életünkből? E nehézségek és problémák *nem tűnnek el ráolvasással,* vagy pedig a negatív jelenségek puszta elítélésével. *Nem segít megoldásukban a vágyálmokba menekülés,* az ideálisnak tartott, de valóságosan pusztán az elvont követelmények síkján maradó irreális kiutak keresése sem... *A fejlett szocializmus építésével összefüggő feladataink elvégzésének és nehézségeinek leküzdésének alapvető és egyedül reális útja a párt által megjelölt és az általunk eddig is járt út...* Minden vívmányunk annak volt köszönhető, hogy tudatában voltunk annak, és tudatosítottuk is azt, hogy *a feladatok megoldását nem kerülhetjük el és a nehéz helyzetből sohasem juthatunk ki egyéni menekléssel az egyén megváltásának és boldogulásának individualista útján. A közös cselekvés, az erők egyesítése, a feladatok egységes értelmezése és az egy akarattal cselekvés, az állhatatosság és az áldozatkészség jelenti az egyedüli megoldást.* ... Pártunk nemrég megtartott *XII. kongresszusa* reális elemzés alapján *konkrét formában fogalmazta meg az ezzel összefüggő teendőinket* és minden magyar dolgozót felszólított a feladatok maradéktalan elvégzésére... Felszabadulásunk 35. évfordulóját ünnepelve *visszatekintünk a bejárt útra, számba vesszük az elért eredményeket, tudatosítjuk tennivalóinkat. Ezeken fogunk munkálkodni ünnepünk után, életünk hétköznapjain!"* — fejezte be beszédét, *dr. Kiss Arthur.*

EZEK UTÁN A KITÜNTETÉSEK ÁTADÁSA következett.

Mint *dr. Palánkai Tibor* tudományos rektorhelyettes bejelentette, hazánk felszabadulásának 35. évfordulója alkalmából *a Munka Érdemrend arany* fokozatát kapta *dr. Mezey Endre* az ipargazdaságtan tanszék tanszékvezető egyetemi tanára és *dr. Poller Imre* a tudományos szocializmus tanszék tanszékvezető egyetemi docense. *Munka Érdemrend ezüst* fokozatot kapott *dr. Szép Jenő* a Matematikai és Számítástudományi Intézet intézetvezető egyetemi tanára. A *Haza Szolgálatáért Érdemérem ezüst* fokozatát kapta *dr. Kollarik Amália,* a gazdaságföldrajz tanszék docense. *Kiváló Munkáért* kitüntetésben részesült *Kádár Endréné* a Kinizsi utcai kollégium gondnoka nyugállományba menése alkalmából; *Blahó András* adjunktus az általános kari pártszervezet szervező titkára; *Kiss Antal* osztályvezető-helyettes, a gazdasági igazgatóság párttitkára; *Paizs János* adjunktus az általános kari pártvezetőség titkára; *Somogyi Béláné* főelőadó a kereskedelmi kari pártszervezet szervező titkára. *A forradalmi ifjúsági napok* alkalmából *Kiváló Munkáért* kitüntetést kapott *Bugnics Richárd* adjunktus (Népgazd. Terv. Intézet); *Hámori Balázs* adjunktus (polgazd. tanszék); *Illés Mária* adjunktus (ipargazd. tanszék). *Miniszteri dicséretet* kapott *Varjas Pál* adjunktus (piackutató és piacszervező tanszék); és *Papp András* a Központi Könyvtár szakreferense. A *Szakszervezeti Érem* ezüst fokozatát *Balázs Géza* szb-tag a technológia tanszék adjunktusa kapta. *Szakszervezeti Oklevélben részesült Poszmik Erzsébet* a polgazd. tanszék tudományos munkatársa, és *Gallai Istvánné* a technológia tanszék hivatalsegéde. A Munkásőrség dicsérő oklevelét kapta *dr. Felber Mária* a piackutató tanszék adjunktusa.

SOR KERÜLT A KISZ-KITÜNTETÉSEK átadására is. *Ifjúságért Érdemérmet* kapott *Palásti Sándorné* docens, az orosz nyelvi tanszék vezetője. *KISZ Érdemérmet* kapott *Vass László* (tud. szoc. tanszék) a KISZ-bizottság tagja, éveken át a bizottság titkára. *Kiváló Ifjúsági Vezető kitüntetésben részesült Gelényi Csaba; Aranykoszorús KISZ-jelvényt* kapott *Gergely Katalin; KISZ KB Dicsérő Oklevelet* pedig *Németh Gyöngyi* és *Fóti Györgyné.*

Ekkor adták át az MKKE *Rudas László-díjakat* is. Díjat kapott *Farkas Péter* adjunktus (polgazd. tanszék) *Sipos Zoltán* tanársegéd (külker. tanszék) és *Szombathelyi Ferenc tanársegéd* (vilgazd. tanszék). *Jutalmat kapott Mohai György tanársegéd* (Népgazd. Terv. Int.), *Kövér György* (gazd. tört. tanszék) és *Szabóné Berki Éva tanársegéd* (pedagógia tanszék). Az ünnepséget az egyetemi öntevékeny körök színes műsora zárta.

hónapok óta folyó AIESEC-vitába *egy számszerű vizsgálatra alapozott érveléssel szeretnék bekapcsolódni.* Az egyik előttem szólóhoz hasonlóan, *én is a „Se kutyája, se macskája"*-réteghez tartozom, tehát ilyen értelemben nem vagyok elkötelezve, viszont a tiltakozó jegyzéket aláírtam, és azon néhány ember közé tartozom, akik meg is jelentek a január 2-i beszélgetésen. Ekkor még a másodszori kiutazás feltételeinek szigorítását javasoltam, még nem zárva ki annak lehetőségét. E javaslatról — hely hiányában — csak annyit, hogy azok érdekeinek határozottabb védelmére vonatkozott, akik a már másodszor kiutazók miatt feltehetően kimaradnak. A technikai kidolgozás közben kiderült, hogy a javaslat megvalósíthatatlan, viszont *„mellékterméként" igen érdekes eredményre jutottam. Erről szeretnék a következőkben beszámolni.*

Javaslatom kidolgozásához *szükséges volt a jelentkezési pontszámok és az AIESEC-gyakorlat hasznosítása közötti számszerű (statisztikus) összefüggés meghatározása.* Ehhez természetesen mérni kellett valamilyen módszerrel a hasznosítást. Nyilván igen pontatlan lenne a mérés, ha az a gyakornokok szubjektív megítélésén alapulna. Ezért *a külföldi gyakorlatokról készült szöveges beszámolókat vettem alapul.*

Ezekben megtalálhatók azok a gyakorlat lefolyására vonatkozó *tények,* amelyek szoros összefüggésben vannak a gyakorlat hasznosságával. *E beszámolókat kellett tehát egy kódrendszer segítségével összevethető hasznosítási indexekké átalakítani.*

A KÓDUTASÍTÁS ELKÉSZÍTÉSÉT

a szubjektivitás csökkentése érdekében *Boródi Ferenccel együtt végeztem,* s a továbbiakban mindketten *lekódoltuk az összes beszámolót, és utána összevetettük az eredményeinket.*

A maximális hasznosítási pontszám 12; ebből *9 a szakmai és 3 a nyelvi hasznosításra kapható.* A szakmai pontszám háromszor 3 pontból áll össze: a végzett munka jellege; saját vállalata működésének megismerése; konkrét ismeretek szerzése a tőkés gazdaság működéséről. Tehát, ha valaki a vállalatát bizonyos keresztmetszetekben vizsgáló munkában vett részt, és ennek során új vizsgálati módszereket ismert meg, akkor 3+3+0 pontot kapott. Ha még ezenkívül módszeresen kiválasztott vállalatoknál, intézeteknél eszmecserével egybekötött látogatásokat is tett, akkor megkaphatta a 3+3+3 = 9 szakmai pontszámot. (A kódrendszer persze ennél jóval árnyaltabb, de ezt terjedelmi okokból itt nem ismertetem.)

Az 1979 nyarán kiutazó 22 gyakornok átlagos hasznosítási pontszáma 7,82, a pontszámok szórása 2,66. A jelentkezési pontszámok és a hasznosítás összefüggését a *lineáris korreláció kiszámításásával becsültem. Az eredmény lesújtó volt: a két pontszám között nem mutatható ki szignifikáns összefüggés, sőt: az eredmények gyakorlatilag teljes függetlenséget mutatnak.* A jelentkezési összpontszám és a hasznosítás összpontszáma közötti determinációs együttható (r^2) értéke 5 százalék, ugyanez a mutató csak a szakmai hasznosítást figyelembe véve 0,8 százalék. A számításokat az országok további két (szűkebb) körére is elvégeztem, mivel egyes országok esetében a nemzeti AIESEC-szervezet munkája jelentősen befolyásolhatta az eredményeket. Ilyen volt negatív értelemben a görög, pozitív értelemben pedig az NSZK-beli és a svájci szervezet. Így a két szűkebb kör: az összes gyakorlat a görögországiak nélkül; csak az NSZK-ban és Svájcban töltött gyakorlatok. E szűkebb körökre vonatkozó megfelelő eredmények: 1 százalék, illetve 3 százalék; 4 százalék, illetve 6 százalék. Tehát még így sem mutatható ki szignifikáns összefüggés.

Kiszámítottam még a jelentkezési, illetve hasznosítási pontszámok egyes összetevőit (szakmai, nyelvi, mozgalmi) közötti összefüggést is, de ezek között sem mutatkozik értékelhető kapcsolat. *Ilyen eredmények láttán természetesen felvetődik a kérdés: az a módszer, amelynek alapján mértünk és számoltunk, megbízható-e annyira, hogy komoly következtetéseket vonjunk le a jövőre vonatkozóan.* Véleményem szerint *igen,* mert bár bizonyos, hogy nem tökéletes a módszer, *abban is biztos vagyok, hogy egy közgazdasági egyetem hallgatói nem elégedhetnek meg olyan, enyhén szólva felületes érveléssel, miszerint „a gyakornokok egynegyede (!) nyíltan (!) beismeri (!), hogy gyakorlata legfeljebb, ha nyelvi szempontból ért valamit... a helyet igazán ők (!) veszik el a tanulni akarók elől."* (*Az AIESEC szakbizottság cikke a Közgazdász január 10-i számában.*)

A SZAKBIZOTTSÁG FELADATA,

hogy az általam végzetthez hasonló, de annál pontosabb, *részletesebb vizsgálatokkal járuljon hozzá a döntések előkészítéséhez.* Az elvégzett számításokból adódó legfontosabb következtetés az, hogy *a pontozási rendszer nem képes valószínűsíteni a gyakorlat hasznosításának mértékét.* Hangsúlyozni szeretném, hogy véleményem szerint ez nem elsősorban a pontozási rendszer hibája, további javítgatásokkal sem lehetne érdemleges eredményt elérni. A pontrendszer nem mutathatja ki a fogadó vállalatok konkrét adottságait, a felettesek hozzáállását, márpedig a számítások azt mutatják, hogy a gyakornokok *nem képesek semlegesíteni ezeket az adottságokat. Így az a gyakornok, aki korábban nagy teljesítményt ért el, és most másodszori kiutazásra jelentkezik, csak egy „jó" cégnél tud újra magas hasznosítást elérni, ott ellenben a miatta kimaradó is, ha talán nem olyan magas szinten, de azért, jól hasznosította volna a gyakorlatot. Jobban, mint egy nála magasabb pontszámú bentmaradó, aki éppen „rossz" céghez került.* Ha tehát azt el is fogadjuk, hogy *ugyanazon a helyen* egy magasabb pontszámú gyakornok valamennyivel jobban hasznosítja a gyakorlatot, (vagyis feltételezzük, hogy az általunk készített kódutasítás alapján csak a döntő különbségek mérhetőek) *annak a szempontjából azonban, aki kimarad, igazságtalan a megoldás, mert miért pont ő maradt ki, ha egyszer előre tudjuk, hogy nem az ő gyakorlata lenne a legkevésbé hasznos.* Ha ehhez még hozzátesszük azt, hogy a gyakorlat során *a tőkés gazdálkodásba való személyes betekintés* — minden kódolható hasznon felül — *talán a legnagyobb pozitívuma a gyakorlatoknak, akkor megkérdőjelezhető az is, hogy ugyanazt a lehetőséget, a már másodszor kiutazó* (akinek ez már nem újdonság) *jobban ki tudja-e használni. Vagyis az AIESEC munka „összhasznát" is csökkenti a másodszori kiutazás.*

Összefoglalva: tekintettel arra, hogy a fogadó céget illetően nagyfokú a bizonytalanság, semmilyen szigorú feltételek mellett sem szabadna engedélyezni a másodszori kiutazást.

Gyémánt Tamás

Végre egy érdekes előadás

FOTÓ: FÁTH PÉTER

Egyetemi életritmus

A KÖZELMÚLTBAN MÓDOMBAN ÁLLOTT a „Közgazdász" hasábjain kifejteni gondolataimat az egyetemi időgazdálkodásról (február 21.) „A beszámolók és a követelmények" címmel. Hasonló tárgyú Párizs Lajos kollégámnak a folyamatos tanulás „mesterséges gátjairól" írott cikke (április 1.), valamint Agg Zoltán V. éves hallgató hozzászólása is. Úgy érzem, hogy a három álláspontban több a közös elem, mint azt egyes végkövetkeztetések alapján gondolhatná az olvasó. Ezért szeretnék a vitatott kérdésekhez visszatérni.

Agg Zoltán úgy véli, hogy említett cikkem néhány kitétele félreértésekre adhat okot. Okot talán nem, de alkalmat — úgy látszik — adtam a félreértésekre.

Amikor részletesen kifejtettem, hogy véleményem szerint mi jellemző a szorgalmi és a vizsgaidőszakra, akkor nem a tényleges állapotot, hanem a szerintem helyes elveket írtam le. *Így* értendő az a megállapításom is, hogy „különleges esetektől eltekintve — nincs helye a szorgalmi időszakban az egész félévi anyagból történő beszámolásnak".

Ha azt a nálunk viszonylag új számonkérési formát, melyet *beszámolónak* neveznek, a különleges esetek közé értettem, akkor ez akár tévedésnek is minősíthető, és akkor ennyiben jogosan marasztalt el Agg Zoltán tévedésben. Ez a tévedés azzal lenne menthető, hogy hatvan félévre kiterjedő oktatói gyakorlatom során ilyen beszámolóval nem volt dolgom. De inkább bíralatról volt szó részemről, minthogy ezt a számonkérési formát is az általam helytelennek tartott „másodlagos időelosztás" irányzatának „vívmányai" közé sorolom. Ha csökkentjük (nem a tananyagot, hanem csak) a vizsgák számát, és szétházzuk a *tényleges* vizsgaidőszakot, akkor ez növeli a vizsgacentrikus életmód folytatásának esélyeit, könnyebb a tanulást a vizsgaidőszakra koncentrálni. A szorgalmi időszak végén tartandó beszámoló a vizsgaidőszak burkolt meghosszabbítását jelenti.

Úgy tűnik, hogy a *beszámoló* Agg Zoltánnak sem tetszik. Így többek között ebben is egyetérthetünk.

A beszámolóhoz hasonló jelenleg nálunk a *gyakorlati jegy* szerepe. A kialakult rendszer azt sugallja, hogy egyes tárgyakat a szorgalmi időszakban, másokat a vizsgaidőszakban kell tanulni. Ez az elképzelés szemben áll az egyetemi életritmus jelenleg *formailag* még érvényes alapelvével, amit korábbi cikkemben úgy fogalmaztam, hogy a szorgalmi időszak a tananyag elmélyült, részletekbe menő feldolgozásának időszaka, a vizsgaidőszak pedig az érlelt, átfogó tudás megszerzésére, illetve e tevékenység befejezésére szolgál. Az egyes időszakok jellegének megfelelően különféle számonkérési formák létezhetnek.

EGYETÉRTEK PÁRIZS LAJOSSAL abban, amit az egyik számviteli tárgyat ért sérelemről írt. (A korábbi kollokvium helyett most gyakorlati jegygyel zárják a tárgyat.) Annál is inkább, mert a statisztikai tanszék is fájlalja, hogy az általános statisztikát követő, korábban két féléves szakstatisztikai tárgyat (egy vagy két kollokviummal) egy félévre csökkentették, gyakorlati jegygyel történő lezárással. (Valamikor szigorlatunk is volt!)

Lassacskán feledésbe merül, hogy a gyakorlati jegy eredeti rendeltetése a gyakorlati munka *külön* értékelése volt, ettől függetlenül a tárgyból kollokvium is lehetett.

A folyamatos tanulás feltételezésével — több vizsga is elférne egy félévben, mint amennyi általában van jelenleg a csökkentések után — de nem akármennyi. Ha minden lezárt tárgyból van vizsga, és az sok, akkor *nem a vizsga sok, hanem a félévre eső tananyag.* Bizonyára könnyebb a vizsgák számát (sőt a félévek számát és a heti óraszámot is) csökkenteni, mint a tárgyak számát vagy az egyes tárgyak tananyagát.

Agg Zoltán tudni véli, hogy vannak felesleges tárgyak. Talán azt is tudja, hogy melyek ezek. Ha lennének konkrét javaslatok egyes tárgyak megszüntetésére, vagy tananyagrészek kiiktatására, akkor ezeken is lehetne vitatkozni. De nem jó, ha anarchikus „szelektálási" ideológiákat támogatunk. A több fokozatú osztályzatok lehetőséget adnak, hogy ne minden vizsga sikerüljön egyformán jól, egyforma igyekezet mellett is. Az alternatív és fakultatív választásokon túl „kedvenc tárgy" választását magam is helyeseltem, de *az előírt követelmények terhére* történő: önkényes „szelektálást" károsnak tartom.

Azt is tapasztaltam, hogy időnként egy-egy szakon éveken át tartják magukat olyan felfogások, hogy ezen a szakon bizonyos tárgyat vagy tárgycsoportot nem kell tanulni. Ez már nem egyéni, hanem szervezett, „kollektív" szelektálás. Már-már védelemre szorulnak azok a hallgatók, akik minden tárgyat komolyan akarnak venni.

Szelektálni a tantervek, tantárgyprogramok készítésénél, elfogadásánál kell. Ilyenkor nagy figyelmet kell szentelni az összegyűjtött hallgatói véleményeknek is — elsősorban a *végzett* hallgatók véleményének.

A tárgyak egyenlőtlen fontosságának eszméjét (saját tárgyuk „védelmében") néha oktatók is hirdetik. Hallottam olyan véleményt például, hogy egyes tárgyak anyagát elegendő elolvasni. Ha van ilyen, legyen akkor ez a „tárgy" valamelyik másik tárgy kötelező irodalma. Vagy kisebb terjedelmű tárggyá kell átalakítani — amit már nem elég csak elolvasni. De az *elfogadott* tananyagok, tantárgyak — idővel mért egységeikben — egyenlőknek tekintendők, ha nem akarunk pedagógiai anarchiát. (Egy óra főtárgy és egy óra melléktárgy éppúgy egyenlően fontos, mint ahogy 1 kg vas és 1 kg toll egyenlő súlyú.)

VISSZATÉRVE A SZÁMONKÉRÉSI FORMÁKRA, a tárgyak lezárására — Párizs Lajossal egyetértésben — a vizsgaidőszakban leteendő vizsgát látom legalkalmasabbnak. De mi legyen a szorgalmi időszakon belüli, a folyamatos tanulást ellenőrző módszer, egyáltalán legyen-e ilyen?

Véleményem szerint a számonkérő és egyéb célú dolgozatok íratása nem „kisiskolás", hanem „iskolás" (alsó-, közép- és *felsőiskolás*) módszer, ami a pedagógia eszköztárából egyelőre ki nem iktatható (de korszerűsíthető, gépesíthető stb.).

De mi történik, ha *túl sok* dolgozatot íratunk? A meghökkentés erejére is építve szoktam mondani, hogy a dolgozatírás nem akkor zavarja más tárgyak tanulását, amikor *sok* a dolgozat, hanem amikor *kevés*. A kevés és így *nagyobb anyagot átfogó* dolgozat íratása *előre bejelentett időpontban* ugyanis a vizsgacentrikussal analóg *dolgozatcentrikus életmódot* honosítja meg a szorgalmi időszakon belül. Nem hiszem, hogy a zh-t író tanszék — a félévi időalap egészét tekintve — elveszi a tanulási időt a többi tárgyaktól. Nincs olyan tapasztalat, hogy a „zéhás" tárgyat a hallgatók „a kelleténél jobban" is megtanulják. A zh a *folyamatos* tanulás ellen alighanem az adott tárgyaknál tud hatni leginkább (miközben az évi munkát garantálja).

Csak elképzelésünk lehet arról, hogy mi lenne, ha a dolgozatírásokat megszüntetnénk, vagy (a nem régi rendezéshez képest) radikálisan tovább csökkentenénk. Vajon fellendülne-e a folyamatos tanulás? Én úgy *képzelem* — analóg tapasztalatok alapján —, hogy a szorgalmi időszakon belüli tanulás visszaesne: a *folyamatos nem tanulás* felé vennénk irányt.

MEGKÍSÉRLEM A PROBLÉMÁT a saját magam által is oktatott tárggyal illusztrálni. Általános statisztikából régebben az indexaláírásért, jelenleg az első félévben gyakorlati jegyért íratunk dolgozatokat. A második félévben a folyamatos tanulás ösztönzése a dolgozatíratás célja azáltal is, hogy az eredmények beszámítanak a vizsgaeredménybe. (Ez irányú tapasztalataink — a hallgatók véleményével egyezően — jók.) Egy régebbi időszakban a gyakorlatokon íratunk *előre be nem jelentett* időpontokban 4—5 *röpdolgozatot.* Amikor erre nemcsak aláírást, hanem gyakorlati jegyet is kellett adni, akkor — annak érdekében, hogy egy-egy félresiklás vagy indokolt kiesés a folyamatos tanulásból ne járjon végzetes következményekkel — bevezettük azt a szabályt, hogy *a leggyengébb eredmény nem számít* a pontszámok összesítésénél.

Sajnos ennek a rendszernek több pozitív eleméről fokozatosan le kellett mondanunk. Különféle feltételek megváltozása következtében most ott tartunk, hogy előre bejelentett, egyeztetett (olykor didaktikailag előnytelenül módosított) előadásidőpontokban íratunk több hetes anyagrészekből három zh-t. Mi azt mondjuk továbbra is a hallgatóknak, hogy *ne a dolgozatokra készüljenek elsősorban, hanem a gyakorlatokra,* így a dolgozat is jobban sikerül majd. Hallgatóink jelentős hányada (egyes szakokon nagy többsége) ezt a tanácsot nem követi. Ez részben érthető, hiszen a vizsga- és dolgozatcentrikus rendszer (amiben nem a *vizsga* vagy a *dolgozat* a rossz, hanem a *„centrikusság"!)* intézményes alapokkal is rendelkezik. Az időpont-egyeztetés is azt a képzetet kelti körülményeink között, hogy a dolgozatírás előtti napokban kell az adott tárgyból készülni.

Melyek hát a folyamatos tanulás „mesterséges" gátjai? (A „természetes" gátakról most nem szólunk.) Véleményem szerint elsősorban a vizsgaidőszak burkolt kiterjesztése a szorgalmi időszakban lebonyolított vizsgákkal és beszámolókkal. Ezekhez csatlakoznak azok az évközi dolgozatok, amelyek a félévi anyag túl nagy részét kérik számon. Egészében egy történelmileg kialakult és a hivatalos szabályozások réseibe is behatoló irányzat, melynek alapja a „bemagolom, levizsgázom, elfelejtem" elv.

ÚGY TŰNIK, MINTHA Agg Zoltán korábbi cikkem lényegét abban látná, hogy valamiféle irreális szigort kívánnék propagálni. Magam abban láttam a lényeget — s ez késztetett arra, hogy tollat ragadjak —, hogy szükségesnek tartottam azt, hogy a negatív jelenségek okait is kutassuk, mert problémákat megoldani nem lehet a gyökerekig való lehatolás nélkül. Úgy éreztem, hogy ráakadtam bizonyos gyökerekre. Mindig nagyon letör, ha azt látom, hogy valamilyen felszíni bajt úgy orvosolnak, hogy a bajt áthelyezik: valamit „megoldanak", amivel új hibát hoznak létre — más helyen. Pár év múlva aztán a korábbi helyzet visszaállítása lesz a „megoldás".

Párizs Lajos is megfogalmazta azt az általánosan elfogadott elvet, hogy egyetemünkön egyelőre nem új reformokat kell bevezetni. Nem hiszem, hogy eddig túl sok *igazi* reformot hajtottunk végre. Akár holnaptól kezdve szívesen részt vennék egy új reform végrehajtásában, ha lenne egy olyan *meggyőző* reformjavaslat, amelyik a közgazdasági és pedagógiai tudományok szempontjából egyaránt átgondoltan, tudományos alapokon nyugodna.

És itt hadd utaljak még egy „Közgazdász"-cikkre. Huszár Ernő „Zárójelben" című cikkében (április 1.) felvázolta azokat a követelményeket, amelyeket a jelentős változásokat előirányzó javaslatokkal szemben támaszthatunk. Véleményem szerint ezek az olyan szerényebb célú rendezésekre is vonatkoznak, mint amilyen a számonkérési rendszer összegyetemi szabályozása.

Köves Pál

Instruktori pillanatkép — Kőhegyről

Fotó: Simonyi Tamás

Kell-e nekünk instruktor?

Riportsorozat az egyetemi elsős instruktor rendszerről

II. RÉSZ

Mit kezdjünk velük?

A mindenkori instruktori gárda tevékenységének két mindent eldöntő kulcsa van: az egyik, hogy tulajdonképpen mit akarnak kezdeni az elsősökkel, azaz mi az a koncepció, aminek alapján végzik a munkájukat? A másik, hogy milyen az az „emberanyag", akiknek útján a koncepció megvalósulhat?

Nézzük először a „koncepciót"!

— Egyfelől létezik egy nagyon erős igény (az elsősökben is, de az őket fogadókban is) a mind teljesebb bekapcsolódásra, az „egyetemistává" válásra — mondja *Gyömrei Gábor* (IV. ipar), aki *Vadász Endre* után volt 1973-ban az évfolyamfelelős. — Másfelől adottak az egyetemi lehetőségek, úgymint: a szakmai élet, a kollégiumi élet, a klub, és a KISZ-bizottság szervezete, szakbizottságai. Az instruktoroknak elvben az lenne a feladatuk, hogy a kettőt (az igényt és a lehetőséget) összehozzák. Ennek kapcsán két variáció is elképzelhető. Az egyik, hogy az instruktori gárda elsősorban csak „közvetít". Azaz igyekszik a már adott programok, lehetőségek felé terelni az embereket. A másik esetben közvetít *is*, de emellett önmaga is szervez: hiányzó programokat, fórumokat hoz létre. Ha csak az elsőt csinálja, akkor elveszti az elsősökre gyakorolt vonzerejét, hiszen ha minden tartalmas programot más csinált, akkor ezekhez a „másokhoz" kötődnek az emberek. A második esetben viszont komoly dilemmát jelent az indokolt arányok kialakítása a külső és belső rendezvények között.

Ádám László éppen ezeket az arányokat érzi napjainkban problémának.

— Tény, hogy felfokozott igényekkel, várakozással érkeznek hozzánk az elsősök. És mi ezt a „felajzott", borzasztó *heterogén* társaságot akarjuk nagyon rövid idő (két-három hónap) alatt kampányszerűen egy *egységes évfolyammá* gyúrni, ami szerintem már önmagában is lehetetlen. Mégis ez a „váljunk egy nagy családdá" szemlélet az alapja az ő fogadásuknak, amit aztán egy tömény, kéthónapos sokkszerű offenzíva kísér (tábor, Kőhegy, elsős klub stb.) mintegy kiszakítva őket az egyetemről, egyetlen közös formálandó masszaként kezelve az egész társaságot. És közben például a szakmai életre való felkészítés, a „miért is jöttünk", „miért járunk ide" kérdése éppen a programdömping miatt sokáig teljesen háttérbe szorult.

— Én sem tartanám bűnnek — jegyzi meg ennek kapcsán *Kerekes Sándor* — ha kevésbé volna „színes" az első év, cserébe viszont sikerülne elérni, hogy a különböző szinten álló emberek és csoportok felzárkózzanak — tanulmányi és kulturális téren egyaránt. Jó, ha van egy keret, de ezt *ne abszolutizáljuk.* Minden évben van százötvenkétszáz ember, akinek igenis komoly erőfeszítést jelent itt megfelelni, gyakran nem is tanulmányi, hanem életmódbeli, intelligenciabeli különbségek miatt. *Ezt* próbálja áthidalni, *erre* gondoljon elsősorban és ne rekedjen meg az akciók *felszínén,* „szervezési szintjén" az a (politikailag, szakmailag nyilván érettebb) közösség, amely az újonnan jöttek beilleszkedését szervezetten segíti.

(Mindehhez csak annyit tennék hozzá, hogy az egyetemi gondolkodásnak (egyetemi életmódnak) fontos része az az egyetemi *közösségi hangulat* is, ami a sokat emlegetett közömbösség miatt nálunk is egyre kevésbé van meg, de amiben még mindig jól állunk más egyetemekhez képest. *Ennek* életben tartását, átadását *is* szolgálják ezek az akciók, amelyek, ha kizárólagossá és öncélúvá válnak, az valóban baj, de teljes elhagyásuk már a másik véglet lenne és jelentősen segítené a közömbösséget és a beszűkülést. — F. GY.)

„Érted töri..."

Halász Géza még egy lépéssel tovább megy. Nemcsak az instruktori munka offenzív, és netán túlzottan csak „színesbe" hajló jellegét kérdőjelezi meg, hanem önmagában az instruktorság hasznát.

— 1973 óta vagyok patronáló tanár, közben három évig a törökbálinti kollégium igazgatója is voltam. Minden évben remek diákinstruktor volt a társam, akiket nagyon szerettem és akiket lelkes, jó szándékú embereknek tartottam. Ami az elmúlt hét év során elgondolkodtatott, az az volt, hogy egyáltalán: szükséges-e egy 18—19 éves felnőtt ember esetében, hogy egy nála alig egy-két évvel idősebb valaki hónapokig anyáskodjon, apáskodjon fölötte? Hogy kézen fogva vezetgessék. És egyre inkább úgy érzem, hogy e nélkül is berázódnának valahogy, *így viszont* rendszeresen kiöljük jelentős részükből a kezdeményező készséget. Lám, az instruktori induló is azt mondja: az instruktor „érted töri kezét, lábát". Nekem már gyakran úgy tűnik, hogy nem érte, hanem *helyette.* Egy-egy rámenős, lelkiismeretes instruktor esetében nincs rászorulva a csoport, hogy bárminek is utána járjon, még a széket is alájuk rakják, amiből aztán az lesz, hogy a végén maguktól már nem is keresik. Szerintem inkább induljon az élet kicsit döcögve — de *magától!* (Itt jegyzem meg, hogy a riport készítése során többek — *Kerekes Sándor, Ádám László, Vigvári András* — szerint jelentős részben a *túlzottan* tartós gyámkodás is az oka az elsős évfolyamvezetőségek visszatérő önállótlanságának, erőtlenségének.) *Géza* gondolata azonban még így is meglepett. Mert az igaz, hogy az elsősök már felnőtt emberek (bár gyakran még ez sem egészen igaz), de az egyetem viszont az általános és középiskolához képest olyan *merőben új* tanulási módszereket, életmódot időbeosztást, közösségi mentalitást követel, amely mellett talán nem fölösleges néhány „kezdeti információ".

— Valóban, a kezdeti információk jogosságát belátom — feleli *Géza* —, és ennyiből az elsős tábor például okos dolog. De hogy a félév során mi szükség van az instruktorok babusgató jelenlétére, azt már nem értem. Viszont meggyőződésem, hogy mindaddig hiába lesz az évfolyamnak vezetősége, hiába lesznek szemináriumvezetők, alapszervezeti titkárok, amíg létezik egy mindenható instruktor is, aki látszólag egyszemélyben mindez, és a saját erőre támaszkodás helyett a legegyszerűbb mindig őrá várni, hozzá fordulni. E mellett a túlzott instruktorkodás szerintem is programcentrikussá (és csak kevéssé szakmai-tanulmányi érdeklődésűvé) teszi az elsősök életét. Úgy gondolom tehát, hogy meg kellene vizsgálni: mi az, amit az elsősök (különösen a kezdeti időben) külön segítség nélkül nem tudnak, vagy csak nehezen tudnak megérteni-megismerni-megcsinálni. Ebben egy alkalmi szakbizottság (például az instruktorok) segítsenek nekik, de amikor túl vannak ezen, fokozatosan húzódjanak vissza.

— És mi lesz azokkal az információkkal, amiket nem lehet egy hét alatt, vagy akár csak néhány további alkalommal letudni? Amelyek nem „programcentrikusak", viszont csak menetközben derülnek ki: például a már több ízben említett „egyetemiül" tanulás, gondolkodás?

Inkább a tanárok?

— Biztos, hogy *ez* is instruktori feladat?

Jó kérdés... És a gyökere valahol a sokat emlegetett „hajdani munkamegosztás"-ban rejlik. Lehet, hogy az instruktorok a „beillesztést" ma már erejüket meghaladó módon akarják csinálni? Mindenesetre a megkérdezettek többsége elvetette, hogy kifejezetten tanulmányi kérdésekkel az instruktorok külön *szervezetten* foglalkozzanak.

— Óhatatlan, hogy beszélgetések során ne kerüljön szóba a tanulás, és esetleg néhány tanulási módszer — mondja *Halmai Erzsébet.* — De ne az instruktorok akarják *tanítani* az elsősöknek a tanulást. Hagyjuk ezt az idősebbeknek! Higyjük el, hogy arra még az egy-két éves tapasztalat nagyon kevés.

— Tavaly végeztem tanár/A szakon — teszi mindehhez hozzá *Vigvári András,* aki jelenleg a pol. gazd. tanszéken tanít. — Diplomám szerint tehát értenem kell a tanításhoz-tanuláshoz egyaránt. Valójában nem mernék nyugodt lelkiismerettel olyan általános érvényű „tanulási receptet" adni, ami biztos, hogy mindenkinél igaz és jó. A legjobb esetben elmondhatom, hogy *nálam* beváltak. De egyébként még sokkal több tapasztalatra lesz szükségem!

Ez az a pont, ahol belépnek a körbe a *patronáló tanárok...*

A következő — április 30-i — számunkban a patronáló tanárok és instruktorok viszonyát, az instruktorok kiválasztását és felkészítését fogom megvizsgálni, valamint az instruktori munka netán káros („negatív hagyományozó"?) hatását.

Fóris György

Az igazságot nem elég megmutatni, el is kell fogadtatnunk

Beszélgetés Poller Imrével

Poller Imre, a tudományos szocializmus tanszék vezetője, 1954-től, vagyis huszonhat éve tanít egyetemünkön. Április 4-én a Munka Érdemrend arany fokozata kitüntetést kapta. Ez alkalomból kerestem fel, hogy eddigi pályájáról, tanszékvezetői és pártmunkájáról beszélgessünk.

— Miért választotta, Poller elvtárs, a tanári pályát?

— Ennek elég hosszú története van. Egy Vas megyei faluban születtem, ott jártam az elemi iskola öt és polgári iskola négy osztályát. Ezután egy évig dolgoztam, majd Zalaegerszegre kerültem közgazdasági szakközépiskolába. Abban az időben szokás volt, hogy a kitűnően érettségizett és a mozgalmi munkában is élenjáró diákokat több egyetem értesítette, hogy felvételi vizsga nélkül fölvételt nyerhetnek — így én is kaptam értesítést négy egyetemtől, ezek közül a Lenin Intézetet választottam, és az egyetemet befejezve marxista—leninista tanári diplomát kaptam. A politika — igaz, a nekem természetesnek tűnő alapálláson kívül, inkább csak sejtéseim voltak róla — már középiskolás koromban érdekelt, amikor is népi kollégista, a diákszövetség titkára, városi MINSZ-bizottsági tag voltam.

— Ön egy igen nehéz, de dinamikus területen tanszékvezető. Képet kell adnia tárgyának a napi politikáról és ugyanakkor történelmi visszatekintést is kell végezni. Mennyire tartja nehéznek ezt a területet?

— Roppant nehéznek, de ugyanakkor szépnek, érdekesnek, izgalmasnak tartom. Amiért nehéz: tulajdonképpen mindmáig bizonytalankodunk a tekintetben, hogy mi is pontosan a tudományos szocializmus. A tanszék, személy szerint én, mindvégig élharcosa voltam a tudományos szocializmus világos értelmezésének, a marxizmus—leninizmus harmadik alkotórészeként való felfogásának. Sőt, meghatározást is mondhatok: a tudományos szocializmus a marxizmus—leninizmus politikai elmélete, a munkásosztály politikájának tudománya. Ha nem is kristálytiszta tárgyunk profilja, látszik, hogy valójában mi is a tartalma. Direkt nem mondom azt a szót, hogy politológia, mert annak van egy ideológiai funkciója, és akkor valami parttalan, elkötelezettlen foglalkozásként értelmeznék, objektivista módon. Ezért használom inkább azt a terminológiát, hogy a marxizmus—leninizmus politikai elmélete, a munkásosztály politikájának tudománya.

Szerintem a legbonyolultabb társadalmi jelenség a politika. Nagyon szilárd alapokkal rendelkezünk ugyan a klasszikusok jóvoltából, a politika lényegi összefüggéseinek, fundamentális viszonylatainak, átfogóbb törvényszerűségeinek ismeretében, de ugyanakkor nagyon sok még a fehér folt. S minthogy a politika ilyen bonyolult dolog, így a vele foglalkozó tudományt illetően is igen sok nehézség támad. Jelentősen előreléptünk tárgyunk világosabb, tisztább értelmezésében, de ez az előrelépés még nem felhőtlen, és eléggé nyomaszt bennünket, hogy sokkal inkább a problémáink látszanak, mint elért és kimunkált eredményeink.

— A Magyar Tudományos Akadémia nem ismeri el önálló tudományágként a tudományos szocializmust. Várható, hogy e téren történik változás?

— Történtek kezdeményezések, felemás megoldás született is: létrehozták a politikai tudományokat minősítő bizottságot, de itt is elég kialakulatlan a helyzet. Azt hinné az ember, hogy ezt elsősorban a tudományos szocializmusra gondolva hozták létre, minthogy ma minden egyetemen és főiskolán önálló tantárgyként oktatják, de a pontos funkciója ennek a bizottságnak mégis inkább az, hogy sok egyéb feladat ellátása mellett esetleg a tudományos oktatókkal is foglalkozzék.

— Ön bizonyos fokig felelős a diákok politikai gondolkodásáért. Sok kétkedés hangzik el a tanulók részéről a tárgy oktatása során. Hogy tud mindebben a tanszék helytállni?

— Elsők között voltunk, akik megszüntettük a nagy előadásokat. Ez nem egyszerűen pedagógiai megfontolásból —, minthogy érzékeltük azt, hogy a nagy előadásokat kevesen látogatják —, hanem tárgyunk jellegének, tartalmának értelmezéséből fakadt. Ugyanis tárgyunk nem bírja el a monológokat, a kinyilatkoztatást, hanem igényli a közvetlen személyes kontaktust, az eszmecserét, a vitát. Mi nem elégedhetünk meg az „igazság" megmutatásával, hanem el is kell azt fogadtatnunk. Meggyőzésre törekszünk. Nagyon fontosnak tartom tárgyunk oktatásában, hogy elsősorban nem az aktuális, konjunkturális jellegű és érvényű politikai kérdésekkel kell foglalkoznunk, hanem a legátfogóbb, leglényegesebb politikai összefüggésekkel. Az ismétlődő törvényszerűségek felismeréséhez nyújtunk segítséget, hogy ezáltal a diákoknak olyan marxista—leninista politikai szemlélete és készsége alakuljon ki, amelynek alapján önállóan, helyesen és cselekvően el tudnak igazodni — legalább is a lényeget illetően — bonyolult politikai világunkban.

Mi egyúttal a párt propagandistái is vagyunk, és ezt megtisztelő kötelességünknek tekintjük, de hangsúlyozom, hogy propagandistái és nem annyira agitátorai.

Nagyon szeretjük, ha a hallgatóink önállóan gondolkodnak. Előfordul persze, hogy nem értünk egyet. De gondolkodjanak, vitázzanak, kételkedjenek, persze szeretnénk, ha ez a kételkedés pozitív bázison és konstruktív hozzáállással bontakozna ki.

— Milyennek találja egyetemünk politikai légkörét?

— Huszonhat éve működöm ezen az egyetemen, körülbelül tizennyolc éve — kisebb megszakítással — párt vb-tag is vagyok, így eléggé ismerem az itteni légkört. Hihetetlenül érdekes, bonyolult és gazdag világ ez az egyetemi világ, nagyon sok értékes emberrel. De igen nagy sokszínűség tapasztalható. Az oktatókat tekintve: tizenöt évvel ezelőtt sokkal homogénebb volt a kép, azóta egyre összetettebbé válik az eszmei-politikai arculat, és ennek nyomán a politikai légkör. Egyetemünkön, ahol a társadalomtudományi jelleg dominál, a légkör szerintem jó. Ugyan az utóbbi években valamelyest talán romlott a helyzet, de alapjában még mindig pozitívnak ítélhető. Ami a hallgatókat illeti: az összkép itt is pozitív, de ugyanúgy nagy a heterogenitás is. Az utóbbi években egyre erősebbé vált egy bizonyos jó szándékú, jóakaratú, de apolitikus közömbösség. Van egy töredék, akik ellenzéknek tekinthetők. De számottevő azok száma is, akiknek a vénájában van a politizálás. Véleményem szerint minél kevesebb ismerete van valakinek, annál magabiztosabb, és ahogy gyarapodik a tapasztalata, ismeretanyaga, rájön, hogy mennyi mindent nem tud, és pozitív értelemben elbizonytalanodik. Szóval akadnak problémák, negatívumok, ezeknek kutathatnánk az okozóit, de én mindezek ellenére nagyon hiszek ebben az ifjúságban és meggyőződésem, hogy különb lesz, mint a megelőző nemzedék.

— Az ön tanszékén nagyon sok fiatal oktató van. Hogyan segít a munkájukban? Jelentenek-e problémát, nehézséget a fiatal tanárok?

— Szerencsére tényleg sok tehetséges fiatal van a tanszéken. Öröm velük dolgozni, de ugyanakkor nem is könnyű. Abban a stádiumban vannak, hogy felismerésekre jutnak, és mindig az utolsó felismerés a domináns. Persze majd lehiggadnak, összeállnak ezek az új ismeretek és bölcsebbek lesznek. Az ehhez vezető út egyszerre örömteli — látva fejlődésüket és tehetségüket —, de ugyanakkor gyötrelmes is. Ami nagy szerencse, hogy a fiatal kollégák a mi hallgatóink közül kerültek ki, akiket már megismertünk egyetemi éveik alatt.

Szerintem a fiatalokat a feladat és a bizalom, az önálló munkával való megbízás neveli. Ehhez megfelelő segítséget kapnak bármelyik kollégájuktól. Nem hagyjuk őket magukra, akármit írnak, mondanak, kollektív fórumot biztosítunk ennek megvitatására. Úgy érzem, hogy ők jó alkotó légkörben dolgozhatnak, minden lehetőséget megkapnak, sőt néha kicsit sokat is, mert az ember fél, nehogy lelohasszon ambíciókat vagy elvegye a kedvüket. A tanszéken lezajló szakmai vitákban igen nehéz a feladatom, mert a saját álláspontomat kell képviselnem, viszont vigyáznom kell, hogy az ifjú vitapartnerek nehogy elbátortalanodjanak.

— Amióta az egyetemen van, Poller elvtárs, milyen politikai megbízatásai voltak?

— Az elmúlt tíz évben vb agit.-prop.-titkár voltam és vagyok, előtte a vb szervező titkára. De voltam alapszervezeti vezetőségi tag és alapszervezeti titkár is.

— Ön szerint politikailag melyik időszak volt a legnehezebb?

— Én minden pillanatot nehéznek érzek. De a legnehezebb mindenképp az ellenforradalom időszaka volt. Ez minden becsületes kommunistának megrázkódtatást jelentett. Az elkövetett politikai hibák, bűnök — még ha csak átmenetileg is — a széles néptömegeket, az egyszerű embereket is eléggé kiábrándították. Ennek során mindenkinek le kellett vonnia bizonyos tanulságokat. Én azt vontam le, hogy soha többé olyat nem mondok, amiről nem vagyok meggyőződve, hogy igaz. Az ellenforradalom utáni kiélezett helyzettől eltekintve, viszonylag stabil, konszolidált viszonyok között telnek a politikai élet hétköznapjai, amelynek persze mindig megvannak a maga problémái. Sok más állandó nehézség mellett az, hogy olyan információhalmaz áraszt el bennünket, hogy annak feldolgozásában mindig restanciája van az embernek. Az asztalom roskadozik elolvasásra váró anyagoktól, és ezek száma állandóan csak nő. Folyton új problémák jelentkeznek, hiszen a politika dinamikus, állandóan változó terület.

Nagyon előnyös, hogy a nagy kérdésekben maximálisan lehet azonosulni pártunk stabil és következetes politikájával. A mi számunkra egyebek mellett döntő fontosságú annak megértése, hogy a kommunista párt, az egész nemzetközi kommunista mozgalom, nagyon emberi dolog.

Mehring, Marx életrajzírója mondta, hogy fensége, nagysága emberi, de emberi a gyarlósága is. A politikai felismerésekért meg kell szenvedni. Az oda vezető út, nem sima diadalút, hanem harcokkal, buktatókkal, kísérletekkel teli. Nekem könnyű periódusom még nem volt. Amióta végzem a munkám, mindig nehéznek érzem, mióta tanszékvezető vagyok, még nehezebbnek, de ugyanakkor szép is. A szépségét az adja, hogy úgy érzem, a hallgatóktól legtöbbször megkapjuk az elismerést, és én személy szerint a tanszéktől is.

Azt látom, hogy a tanszéken van néhány tehetséges ember az idősebb nemzedékből is, akik a politikai sorsfordulók miatt nem tudtak úgy érvényesülni —, látszatra (nem tartalmilag) —, mint mások más tudományok esetében. Legfőbb missziómnak tekintem, hogy mi, az idősebb generáció rakjuk le úgy az alapokat, hogy az utánunk jövő nemzedéknél már tárgyunkra, tudományunkra ugyanazon mércéket, kritériumokat alkalmazzák, mint a többi tudományágra.

— Kritikus állapotokban hogyan tudta túltenni magát a nehézségeken úgy, hogy továbbra is megmaradt a bizalma az emberek iránt, hogy ilyen kiegyensúlyozott?

— Világéletemben becsületesen igyekeztem élni, és dolgozni, ezt föltételeztem másokról is, és így sokkal kevesebbet csalódtam. Persze előfordult, hogy visszaéltek a bizalommal, de mégis sokkal inkább azt tapasztaltam, hogy így érdemes élni: becsülettel, törekedve az igazságra.

Szerencsés embernek tartom magam, két szempontból: a tanszéken úgy érzem, jó partneri viszonyban vagyok a kollégákkal, és ez nagyon fontos. Ehhez járul a kiegyensúlyozott családi légkör, feleségem, aki szintén tanár, történelmet tanít, hosszú évek óta az iskola párttitkára; fiam, negyedéves orvostanhallgató; lányom elsőéves közgazdász hallgató, ők is mindig becsülettel tanultak. Ez az optimizmusom alapja. Nekem az a meggyőződésem, hogy az emberek többsége rendes, nyitott és fogékony a jóra, igazra, szépre. Persze apró csalódások mindig érik az embert, de az összkép mégis pozitív. És nyugodt szívvel mondhatom, hogyha újra kezdeném, újra csak így csinálnám.

— Köszönöm az interjút, és a Közgazdász olvasói nevében is gratulálunk magas kitüntetéséhez!

Geszti Margit

Lenin

„A tömegek eleven alkotóereje — ez az új társadalom döntő tényezője... a szocializmus eleven, konstruktív, maguknak a néptömegeknek alkotása." (Lenin Összes Műve 35. köt. Kossuth Könyvkiadó, 1972. 56. old.)

„...amikor mindenféle újabb követeléseket hallunk, ezt mondjuk: ez így is van rendjén, éppen ez a szocializmus, amikor mindenki javítani akarja helyzetét, amikor mindenki élvezni akarja az élet javait" (Lenin Összes Művei. 36. köt. Kossuth Könyvkiadó, 1972. 476. old.)

„...lehetetlen az olyan győzelmes szocializmus, amely nem valósítja meg a teljes demokráciát." (Lenin Összes Művei. 27. köt. Kossuth Könyvkiadó, 1971. 244. old.)

„...mi egyenesen szemébe nézünk az igazságnak A politikában mindig ez a legjobb és az egyetlen helyes módszer." (Lenin Összes Művei 25. köt. Kossuth Könyvkiadó, 1970. 133. old.)

„...csak akkor kormányozhatunk, ha helyesen fejezzük ki azt, amit a nép felismer. Enélkül a kommunista párt nem fogja vezetni a proletariátust, a proletariátus nem fogja magával vinni a tömegeket..." (Lenin Összes Művei. 45. köt. Kossuth Könyvkiadó, 1975. 112. old.)

...És ne szajkózzunk értelmetlenné vált szavakat...

A Leninről szóló megemlékezések sorában már eljutottunk arra a szintre, hogy nemcsak azok az általánosságok hangzottak el róla, amelyeket minden megemlékezésen el szoktak mondani, hanem azt a kezdő formulát is elkoptatták, miszerint: most pedig új oldaláról fogjuk megközelíteni Lenin alakját. A sok kötelességszerű megemlékezés, hogy hibás dolgok igazolására is felhasználták Lenin tekintélyét, mind olyan tényezők, amelyek megnehezítik, hogy Leninről komolyan beszéljünk.

Száztíz éve született Lenin. Minden ilyen évfordulón lehet róla újat mondani, fel lehet hívni a figyelmet (attól függően mit tartunk aktuálisnak) valamilyen megállapítására, tulajdonságára, anélkül, hogy sokan volnának akik komolyan vennék.

Lenin élete, gondolatai bevonultak a tankönyvekbe, s így sokszor mint „száraz" tananyagot kellett megtanulni, csak azért, mert visszakérdezték. Bizonyára nagyon sokan vannak, akik, ha Leninről hallanak, rögtön a felelésre bevágott sablonos dolgokra gondolnak.

Akit nem érdekel önmagáért a politika, a munkásmozgalom, nincs kedve, ideje olvasni Lenint, az nem foglalkozik még a legkitűnőbb Leninről szóló művekkel (pl. Gyurkó László könyvei) sem, így azt hiszem, nincs módja olyannak megismerni Lenint, amilyen valójában volt. Úgy tapasztaltam, korosztályomnak érzelmileg sem jelent különösebbet Lenin, sem a munkásmozgalom más nagy alakjai. Azok a körülmények (tanórák, unalmas ünnepségek, a család, a környezet előítéletei), amelyek közt a nevükkel találkoztunk a legnagyobb jó szándék ellenére sem vezettek a kívánt eredményre.

„Érteni kell ahhoz, hogy a beszédsémákat az élethez alkalmazzuk és ne szajkózzunk értelmetlenné vált szavakat." Ez Lenin véleménye a sablonokról és frázisokról.

„Nagy a kérésem hozzátok: ne hagyjátok, hogy az Iljics halála miatt érzett fájdalmatok személyének külsődleges tiszteletében nyilvánuljon meg. Ne állítsatok emlékműveket, ne nevezzetek el róla palotákat, ne rendezzetek nagyszabású ünnepségeket emléke tiszteletére. Ő mindennek életében oly kis jelentőséget tulajdonított; annyira terhes volt számára mindez." — Ezeket a sorokat pedig Krupszkaja írta néhány nappal Lenin halála után.

De utána így folytatja: „Gondoljatok arra, milyen szegény még az országunk, s mennyi még a tennivaló. Ha tisztelni akarjátok Vlagyimir Iljics nevét, építsetek bölcsődéket, óvodákat, lakóházakat, iskolákat, könyvtárakat, gyógyszertárakat, kórházakat, gyermekotthonokat. És mindenekelőtt életetekkel kövessétek Iljics elveit."

És itt egy bökkenő! Mert az idézet első felével mindenki egyetért, ez világos. De hogy hogyan (milyen keretek között) ismerjük meg Lenin példáját anélkül, hogy az külsődlegessé váljon — s így az egész a visszájára forduljon — ez az ami, azt hiszem, eddig nem igazán sikerült, sajnos.

Végül még annyit tennék hozzá, hogy nem vagyok biztos abban, nem lett volna-e jobb, ha egy szokásos, Lenin aktualitásáról szóló cikket írok. **Komocsin S.**

Mogyoró-pálca

Polonius: Érdemük szerint fogok bánni velük fönséges úr.
Hamlet: Veszetthordtat ember, sokkal jobban kell!
Bánj mindenkivel érdeme szerint; melyikünk kerüli el a mogyorópálcát?
Shakespeare: Hamlet, II. felvonás, 2. szín

Alaposan elverték a port a Közgazdász legutóbbi számának cikkei az ez évi TDK-ülésszak elméleti-ideológiai szekcióján! Jutott a mogyorópálca suhintásaiból csaknem mindenkinek, aki — így vagy úgy — kapcsolatba került az ominózus eseménnyel: a zsüri tagjaitól a szervezőkig, a dolgozatok szerzőitől a pontozókig, ki ki megkapta „érdeme szerint". A szélesebb közvélemény, ha tájékozódni szeretne, mi is történt valójában, a Közgazdász tudósítójának a március 20-i számban megjelent rövid tárgyilagos beszámolóján kívül, most vitriolos, de nem túl érthető megjegyzésekből, és az „elmélet" végromlása feletti „jeremiás siralmakból" informálódhat, ha tud.

Ezekhez szeretném most már magam is hozzáfűzni a véleményemet, főként azért, hogy eloszlassam — ha még egyáltalán lehetséges — azoknak a hallgatóknak a rossz közérzetét, akik nem nagyon tudnak már örülni a minden oldalról kétségbe vont díjaiknak és helyezéseiknek, és enyhítsem azoknak a „rossz szájízét is — akik nem jutván díjhoz — most valami szörnyű igazságtalanság áldozatainak érezhetik magukat.

Sietek leszögezni — írásomat nem az diktálja, hogy hibátlannak, problémamentesnek, netán támadhatatlannak tartom a szekció — és benne a zsüri munkáját. A szekcióülés persze csak a jéghegy csúcsa. Nem tartom problémamentesnek a hallgatói tudományos munka támogatását, értékelési rendszerét sem, magát az egész TDK-mechanizmust, amely valóban alapos reformra szorulna.

Teljes egészében egyetértek a szerzőötös (Farkas, Hann, Hild, Horn, Kiss) cikke végén megfogalmazott ötpontos javaslattal, és Szántó Tibor, valamint Valcsicsák Imre néhány megjegyzésével is, bármily távol áll is tőlem filozófus kollégám gondolatainak a „poén kedvéért" eltúlzott, szubjektív, a „kívül álló" sőt „felül álló" pozíciójából történő megfogalmazása, s bármennyire is idegenkedem az olyan előadásmódtól, amely — mint az övé is — utalások, célzások kibogozására kényszeríti az olvasót.

MOST KÖVETKEZNEK AZ ÉSZREVÉTELEIM:

Nem nagyon derült ki hozzászólásokból nekem mégis úgy tűnt, felkészült hallgatók gyűltek össze az elméleti-ideológiai szekcióban, számos eredeti gondolattal, helyenként (Király, Szántó) egészen kitűnő előadókészséggel, előadói technikával, általában is jó színvonalú írásokkal. E felett érzett örömömet az sem csökkentette, hogy a dolgozatok — tisztelet a kivételnek — igen-igen elvont, a gyakorlattal nehezen szembesíthető kérdéseket feszegettek, s volt bőven bennük vitatnivaló. Magam — és úgy éreztem — a zsüri tagjai is, a saját alapjukról, a saját műfajukban próbáltak megítélni az írásműveket, és nem azt kérték számon a dolgozatoktól, amiről nem szóltak, hanem azt, amiről szóltak.

A terem felvillanyozó légköre — az évek óta várt és hiányolt hallgatói aktivitás és részvétel most kárpótolt, legalábbis részben azért, hogy — szervezői balfogás miatt — „erőltetett menetben" kellett úgyszólván „átrohanni" kilenc dolgozaton, magunkba fojtva a szót ott is, ahol nagyon is lett volna vitatkozni valónk. Örülök, hogy ez a konferencia a hallgatók konferenciája volt, akik igazi hévvel, igazi, nem pedig baráti szívességből megfogalmazott kérdéseket szegeztek egymás mellének.

Ezt az örömet az sem rontotta el, hogy valóban elkelt volna kollégáink jelenléte, támogatása, hozzájárulása a vitához.

(Meg kell jegyezni, hogy az a néhány elméleti kérdésekkel foglalkozó kolléga, aki a hallgatóság soraiban foglalt helyet, sem tett sokat a vita színvonalának emeléséért, s — egyetlen oktató kivételével — nem szólt hozzá tartalmi-érdemi kérdésekhez.)

Mindezek előrebocsátása után most néhány olyan problémáról szeretnék szólni, amelyek a konferencia eddigi „értékelésében" felmerültek, s amelyeket nem hagyhatok szó nélkül.

A PONTOZÁSRÓL

Az egyik kritikus (Valcsicsák Imre) azért bírálja a zsürit, mert egy tagja nyilvánosan kétségbe vonta a pontozók véleményét (emiatt ő mint pontozó magyarázkodásra kényszerült). A másik kritika (a szerzőötös tollából) azért bírálja, mert nem vonta túlzottan kétségbe. A végső sorrend eldöntésében ugyanis tényleg főként az előzetes pontszámok döntöttek. Magam Valcsicsák Imre véleményét osztom ebben a kérdésben. Ha valakinek — aki történetesen egyetemünk oktatója — egy konferencia szervező bizottsága értékelésre átad egy dolgozatot, kell annyi szakértelmet és etikai tisztaságot feltételezni róla, hogy értékelését — mégha nem is mindenben egyezik a miénkkel — alapként elfogadhassuk. Ezért

egyetértek Valcsicsák Imrével abban, hogy támadható és nem túl bizalomgerjesztő az előzőleg — fel kell tételeznünk alaposan — kiválasztott opponenseket nyilvánosan bírálni, pontozásukat kétségbe vonni.

(Még akkor is igaz ez, ha az értékelési mechanizmuson valóban nagyon sok javítanivaló lenne.) Ezt az elvet azonban, amelyet — írásából kiolvashatóan — elfogad, úgy tűnik, ő alkalmazza a legkevésbé más opponensekre vonatkozóan. Ő is nyilvánosan (sőt most már írásban) vonja kétségbe ugyanis azoknak a kollegáknak az értékelő munkáját, akik 22 pontot, tehát maximális pontszámot adtak egy-egy dolgozatra. Idevágó gunyoros megjegyzéseivel viszont már egyáltalán nem értek egyet. Nyilvánvaló, hogy tökéletes dolgozat nincs, mint ahogy nincs hibátlan felelet, tökéletes regény, tökéletes életmű sem. Mégis odaítélik-odaítéljük az I. díjat a jeles osztályzatot, az irodalmi Nobel-díjat vagy az Állami Díjat. A 22 pont tehát ez esetben nem a dolgozat tökéletességét akarja kifejezni, hanem azt, hogy a bíráló maximálisan támogatja, nagyra értékeli a dolgozatot. Erre minden bírálónak — az adott keretek között — joga van.

Abban viszont egyet kell értenem Valcsicsák Imrével, hogy

valóban kifogásolható, ha a zsüri egy tagja — mint itt is történt — verseny közben, a testület döntése előtt, ítéletet mond egy dolgozatról, akár, ha még oly erősen is aláhúzza: ez csak a magánvéleménye.

Hány vélemény alakítható ki ugyanabban a kritikában egyetlen dolgozatról?

Valcsicsák Imre véleményét Szigeti Miklós dolgozatáról (12 pontot adott erre a dolgozatra) viszont a szerzőötös kérdőjelezte meg, szóban és írásban egyaránt. Alapvetően az ő és a másik opponens véleménye döntött ugyanis abban, hogy Szigeti — állítólag szakirodalomban még soha fel nem vetődött új gondolatokat kimondó dolgozata, semmilyen díjazásban nem részesült. Megértem, hogy ha valakik ragyogónak tartanak egy dolgozatot, háborognak azon ha az opponens közepesnek minősíti azt. Nem értem akkor viszont a szerzőötös azon kívánságát (amelyet cikkük 7. bekezdésében fogalmaztak meg), egyetértetőleg egy hallgatóság soraiból elhangzó „nagyon-nagyon halk véleménnyel", jó volna, ha az ilyen Valcsicsák Imre típusú objektív értékelés lenne az általános. Csöppet sem zavarta a szerzői kollektívát az, hogy ez az általuk általános elterjesztésre javasolt objektív értekelési mód (amelyet egyébként magam is helyeslek) csupán közepesnek minősítette azt a dolgozatot, amely a szerzők egyikének, Farkas Péternek a véleménye szerint „több olyan önálló kutatási eredményt is tartalmaz, ami még a szakirodalomban sem található meg." (Ezzel az értékeléssel azonban már egyébként egyáltalán nem értek egyet.) Jó lett volna ha az öt szerző eldöntötte volna mielőtt leírják: közepes vagy kiváló-e az általuk oly fontosnak tartott dolgozat! Jórészt ennek a munkának a „díj nélkül hagyása" háborította fel ugyanis annyira őket, hogy nemcsak a szekcióban folyó munkát, hanem a bírálók pártatlanságát, sőt ideológiai (?!) alapállását is megkérdőjelezték miatta.

Mindebből nemcsak az a tanulság, hogy nehéz két kritikai „ízlésnek" egyszerre megfelelni, ez nagyon szokványos konklúzió lenne. Adódik azonban az a szürrelista tanulság is, hogy

egyetlen szigorú kritika próbáját sem állhatja ki a zsüri által hozott döntés — akárhogy ítéljen is ez a testület —, ha az az egyetlen kritika (a szerzőötösé) ugyanarról a dolgozatról két egymással ellentétes értékelést fogalmaz meg.

ÉRVELÉSSEL JOBBAN LEHET BEFOLYÁSOLNI A ZSÜRIT, MINT BÁRMI MÁSSAL

Nem zavarna még ez az ingadozó és ellentmondásos vélemény sem, ha nem — éppen e dolgozat kapcsán — kérdőjeleznék meg a zsüri szavahihetőségét. A zsüri valóban ígéretet tett arra, hogy a tagjai által odaítélhető pontokkal (amely tagonként maximum 4 lehet) igyekszik korrigálni az alacsonyabb pontszámmal induló, de tartalmasnak tűnő dolgozatok értékelését, és az általa adható pontok elosztásakor nemcsak az előadás színvonalát és a vitaszereplést, hanem a dolgozatok tartalmát is tekintetbe veszi. Így is tettünk, akár hiszik ezt kritikusaink, akár nem. (Persze a kifejezetten rosszul előadott dolgozatra így sem adhattunk egyenként 4 pontot, legfeljebb 0 vagy 1 helyett 2-őt vagy 3-at.)

Semmilyen — lelkiismeretünkkel még összeegyeztethető — korrekció sem csinálhatott volna azonban az általuk támogatott, 26 eredeti ponttal induló dolgozatból díjazottat. Ez csak újrapontozással, az ülés felfüggesztésével érhettük volna el. Ezt a radikális lépést azonban egyáltalán nem indokolta a színtelenül, elfogódottan előadott dolgozat,

amely — jó gondolatok mellett — sok közismert igazságot ismételgetett, állításokat tartalmazott bizonyítás nélkül. (Ha csak nem tekintjük bizonyításnak az idézeteket.) A dolgozat tartalmi megítélésében így a pontozó Valcsicsák Imrével, nem pedig a dolgozat mellett felszólaló Farkas Péterrel értettünk egyet. Kár volt ez az egyébként jobb sorsra érdemes továbbfejlesztő dolgozatot zseniálisnak kikiáltani. Annál is inkább, mert azt az egyetlen eredeti gondolatot a használati értékkel kapcsolatban (mármint azt, hogy a használati érték nem egyszerűen tárgy dolog, hanem a szubjektum és az objektum viszonyában értelmezhető kategória), amelyet Farkas Péter hozzászólásában kiemelt, a nemzetközi szakirodalom — sőt a hazai irodalom is — Farkas Péter állításával ellentétben — már igen régen felfedezte. Sőt a gondolat is helyet kap oktatási gyakorlatunkban is. Nehéz is lett volna ezt a használati értékre vonatkozó tézist figyelmen kívül hagyni, hiszen Marx annyi helyen húzta alá — a többi között — a kritikusunk által oly jól ismert „Bevezetés"-ben is.

Mindezzel persze nem azt akarom mondani, hogy a zsüri abszolút csalhatatlanul ítélte meg akárcsak ezt a dolgozatot is. Konkrétabb érveléssel talán meg lehetett volna győzni a zsüri tagjait, hogy tévedtek, Szigeti Miklós dolgozata 26 oldalon nemcsak felveti, állítja, hanem mélyen elemzi is azt a mintegy 10—12 alapvető politikai-gazdaságtani-gazdaságfilozófiai kérdést, amelyekre kitér. Ilyen érvek azonban nem hangzottak el, ha csak nem tekintem érveknek a dicsérő jelzők halmazát, amelyekkel a „téma fiatal kutatója", illette a dolgozatot.

AZÉRT VAGY ANNAK ELLENÉRE?

Megítélésünk szerint a dolgozat sokat markolt, keveset fogott, és annak ellenére nem részesült díjazásban, hogy marxi művet választott elemzése tárgyául. Annak ellenére nem pedig azért, mint azt a szerzőötös sejtetni igyekszik. Kár volt emögött a döntés mögött kétes célzásokkal politikai-ideológia szándékot keresni.

és kár és nem is túlzottan védhető, mert az egyik első díjas, Szántó Tibor — és erről az ötösfogat már elfelejtette tájékoztatni az olvasót —, szintén Marxból, ha nem is a Tőkéből „kovácsolt tőkét", az I. díj erejéig (teljesen megérdemelten).

Igaz, ezzel a szerzőötös által nyilván „jóváhagyott" I. díjjal sem arattunk sikert Valcsicsák Imrénél, aki kifogásolta — ha kissé homályos utalásaiból jól vettem ki —, hogy

Szántó Tibor személyében olyan szerzőt jutalmaztunk, aki nyíltan bevallotta, hogy vizsgálatának tárgya nem a valóság, hanem csak annak marxi mása. En — filozófus kollégámmal ellentétben — semmi felháborítót sem találok ebben, hiszen számos tudományág van, amely nem közvetlenül a valóságot, hanem annak valamely tudományos vagy művészi tükörképét tanulmányozza.

Az I. díjas dolgozat szerzőjének elidegeníthetetlen joga, hogy eldöntse az elmélettörténetet vagy a gazdaságtörténetet tekinti-e dolgozata tárgyának. Javasolhatjuk viszont Szántó Tibornak azt, hogy az elméletek elemzésénél jobban vegye figyelembe azt a valóságalapot, amelyre az elmélet épít.

Megintcsak nem értek egyet a szerzőötös Király László első díjas dolgozatát „leminősítő" véleményével, amely lekicsinylő véleményről nem szégyellték kimondani, hogy a dolgozat elolvasása nélkül alakították ki. Kérem, ha elolvasás nélkül is lehet ítélkezni... Méghozzá oly fölényesen, hogy az elegendő erkölcsi alap legyen testületek döntésének, ideológiai alapállásának megkérdőjelezéséhez. Elképzelhető, hogy ma nálunk a dolgozat elolvasása nélkül lehet megtámadni egy rendszerelméleti-módszertani munkát és számonkérni a szerző-hallgatótól — ahogyan szóbeli hozzászólásában Farkas Péter tette —, miért nem integrálta még a rendszerelméletet a marxizmus tudományába? (Ez volt ugyanis annak a „helyénvaló" kérdésnek a lényege, amelytől Király László, aki egyébként ragyogó előadó, valóban kicsit, ahogy mondani szokás „paff lett".)

Lehetséges, hogy nálunk ma egész tudományágakat (rendszerelmélet) lehet alapjaikban megkérdőjelezni, nemkívánatosnak minősíteni, csak azért, mert nem közvetlenül a marxi gondolatrendszerből indulnak ki? A genetika és a kibernetika kiátkozása — hasonló érvek alapján — a történelmi tapasztalatok fényében nem bizonyult helyesnek. Kár lenne most a rendszerelméletet kiátkozni.

Félreértés ne essék, nem tartom hibásnak, ha egy rendszerelméletből kiinduló hallgatót jó szándékkal a filozófia vagy a politikai gazdaságtan tanulmányozása irányába orientáljuk. (Ez nyilvánvalóan nagyon fontos lenne mind a marxizmus, mind a rendszerelmélet szempontjából.) Itt azonban érzésem szerint nem erről volt szó, hanem a dolgozat megtámadásáról, értékeinek kétségbevonásáról.

Erre pusztán az, hogy a dolgozat rendszerelméleti ihletésű, s nem közvetlenül a marxi forrásokból táplálkozik, még nem adhat elegendő alapot. Hiszen

keserves történelmi tapasztalataink már megtanithattak volna arra, hogy nem mindenki marxista feltétlenül, aki „marxizál", s megfordítva, nem mindenki ellenfél, aki nem „marxizál". Továbbá azt is tapasztalhattuk, hogy némely marxizálókra sokkal inkább ráillik az, hogy a marxizmusból élnek, mint az, hogy a marxizmusért élnek.

Ezért nem elégséges alap egy szekció ideológiai arculatának megkérdőjelzésére az, hogy két „marxizáló" dolgozat háttérbe szorult, egy mellett, amely első díjat nyert, sőt az sem, hogy egy nem a marxi gondolatrendszerből kiinduló, nem azt elemző dolgozatot merészelt a zsüri (és a pontozók) első díjban részesíteni.

Ismételten leszögeztem, továbbra sem tartom vitathatatlannak a zsüri értékelő munkáját. Azt is fel lehet vetni, helyes-e rendszerelméleti munkát ideológiai szekcióban szerepeltetni?

Vitatkozni lehet, sőt kell! Zsüri legyen a talpán, aki tévedhetetlenül összevetheti az iszlám szocializmust a Tőke I. fejezetével! (de amióta világ a világ és TDK-konferencia a TDK-konferencia, a zsürinek gyakran kell összevetni különböző típusú dolgozatokat, bármennyire is elítéli ezt Valcsicsák Imre). Egyszemélyben vállalom a felelősséget az esetleges értékelési tévedéseket, ezért készséggel odatartom — tisztesség ne essék szólván — az ülepem a mogyorópálcának.

A HÁTSÓ SZÁNDÉKOKRÓL

Visszautasítok azonban minden olyan feltételezést, amely valamiféle sötét ideológiai, helyesebben ideológiátlansági, ideológiaellenes hátsó szándékot keres a zsüri és a szekció munkájában, és értékelésében.

Visszautasítom ezért azokat a sejtelmeket és célzásokat is, amelyek Valcsicsák Imre cikkében szerepelnek. Filozófus szakértőnk olyasmiket olvasott ki a szekció munkájából, mintha az azt sugallta volna, hogy a „marxizmus egy smafu", és mintha ott a marxista filozófia alaptételeit kérdőjelezték volna meg. Bennem a szekció munkájának egésze nem keltett ilyen benyomást, és tudomásom szerint a zsüri többi tagjában sem.

Még a mögött a zsürititkár által megfogalmazott valóban nem túl szerencsés kérdés mögött sem éreztem a filozófia alapkérdésének az általánosan elfogadott értelmezésektől eltérő megközelítését amit Valcsicsák Imre kifogásolt. Mi sem fogadjuk el például azt, ha valaki arra a kérdésre, mi az érték, azt feleli munka. Erre gyakran mondjuk, nem, nem ez az érték, de nem azért, mert a munka helyett valami mást tekintünk az érték lényegének, hanem azért, mert a válasz felületes, primitív, bővebb kifejtést várunk. Nekem úgy tűnik, hogy Sándor Péter is a válasz színvonalával és nem tartalmával volt elégedetlen. Az igazság persze az, hogy erről leginkább ő tudna nyilatkozni.

Lehet persze, hogy tévedek, hogy valamiféle ideológiai rövidlátás miatt nem vettem észre az ideológiai szempontból problematikus megfogalmazásokat, vagy a marxizmust lekicsinylő cinizmust a szekción elhangzott hozzászólásokban. Ha észre vettem volna, nyilván harcba bocsátkozom az ilyen megközelítésekkel. Ott voltak azonban a szekcióülésen a kritikai cikkek szerzői, akik kétségesnek érezték az ott folyó munka ideológiai tartalmát. Miért nem emelték fel ők a szavukat ott helyben. Avagy

kitől várjuk, hogy a filozófia alapkérdésében „helyére teszi" a dolgokat, ha nem a jelenlevő filozófustól, Valcsicsák Imrétől. Kitől várjuk, hogy elmélettörténeti kérdésekben „tiszta vizet önt a pohárba", ha nem az egyetlen jelenlevő elmélettörténésztől, Hild Mártától.

Persze, hogyha megszólalnak, állást foglalnak, s netán magasabb szintre emelik a vitát, nehezebb lett volna oly szellemes pamfletet írni utólag a dolgokról, s nehezebb lett volna a szerzőötös tagjaként kétes szándékot felfedezni annak a szekciónak a munkájában, amelynek maguk is részesei voltak. Így a külső szemlélő pozíciójából persze sokkal egyszerűbbé válik a dolog.

MILYEN IDEOLÓGIA NEVÉBEN?

Most engedtessék meg azonban, hogy én tegyem fel a költői kérdést, milyen ideológia nevében lehet mindezt megtenni? Milyen ideológia nevében lehet lényegében érvek nélkül, homályos vélemény alapján célzásokkal megkérdőjelezni a pontozók és a zsüri tisztességét, jó szándékát, ideológiai-politikai alapállását. Milyen ideológia engedi meg a szerzőötösnek azt, hogy csalhatatlan biztonsággal döntsön el nem olvasott dolgozatról.

S végezetül némi kiegészítéssel hadd ismételem meg Shakespeare sorait, talán használható lesz a marxista elméletet ajatollahi hevülettel és csalhatatlansággal védelmezők (de ki ellen, kitől védelmezők) számára is, további kritikai tevékenységükben:

Polonius: Érdemük szerint fogok bánni velük fönséges úr.
Hamlet: Veszetthordtat ember, sokkal jobban kell!
Bánj mindenkivel érdeme szerint: melyikünk kerüli el a mogyorópálcát?
Bánjon velök saját embersége és méltósága szerint..."

Szabó Katalin

Lesz még nyár...

Fábián Bálint találkozása Istennel

— Más világ lesz — mondta Balla Károly.

— Más világ? Sohasem lesz más világ. A szegény az szegény marad, a gazdag meg gazdag... En, ha neked lennék, nem tűzném a rózsát a kabátomra. Meg sehova! Ki kell várni a végét — mondta Fábián Bálint.

Azokról szól Fábri Zoltán új filmje, akiknek nem jutott más a sorstól, mint örökké csak kivárni a végét. Arról szól, hogy a háborúk, forradalmak, mindennapok alatt mit viselt el a mit se igen értő közember. Mert nem sokat láthat a környező világból a mi, Fábriék szavával élve, „létalatti" emberünk.

— Nem lesz ennek jó vége — morfondírozik Balla Károly apja — *Amikor Kántorjánosiban a földmíves szocialisták szervezkedtek, annak sem volt jó vége. Van annak már harminc éve. Mindegyiket megölték...*

★

Nem is lehet jó vége az 1918—19-es mozgolódásoknak. Egyszerű falusi embereink számára semminek sincs jó vége. A történelmet még azok sem alakíthatják, akik legalább föllázadnak. Hiszen miből is áll az ő lázadásuk? Miből is állhat? Ingyért szétosztják a bolt minden áruját, viszik a kenyeret, lisztet az asszonyok szertefelé. Csapra verik az elbújt földesúr minden hordó borát. Folyik a bor, áll a lakoma, cirkuszos is akad, van dolga a cigánynak, de meddig?

A lázadók kiszolgáltatottsága éppen csak annyi, hogy mikor a visszatért, „nagylelkű" báró a román csapatok kardja elől, a parancsnok akasztófája alól megmenti, és a kocsihoz kötve hetedhét határon át hazavonszoltatja őket, utána félájultan meg kell köszönniük a báró úr kegyelmességét.

És mennyi lehet a szabadság? Hősünk, Fábián Bálint, Isten kegyelméből az uraság parádéskocsisa, a meghurcoltakat vonszolva, urával szembeszegülve valamicskét lassabb ütemre válthat, majd megáll egy percre, inni ad a szerencsétleneknek, feltört lábukat a bakancstól megkönnyíti, s hajt tovább. A menet láttán az emberek elbújnak a kertekbe, a házak mögé. Az asszonyok megbújva keresztet vetnek, a férfiak leveszik a kalapjukat, csak a gyerekek kísérik végig a menetet a falu végéig.

Még egyet tehet, meg is teszi: otthagyja kínos hivatalát, s visszamegy őrizni a nyájat. Ennyi.

És mennyi a szabadsága akkor, amikor az olasz fronton közelharcba küldik? Megitatják rummal, hogy meglegyen a mersze, azt uccu a halálba.

— Mostanában sokat jut eszembe a talján... Az én arcom volt az utolsó, amit életében látott. Nem a gyerekeié, nem a feleségéé, nem a rokonaié... Vajon milyen ember volt? Tudod, kire hasonlított az arca? A faluban én már láttam ilyen arcot, csak nem tudom, kiét. Csak rájövök egyszer — rágódik emlékein.

Mit tehetett hát, amikor a faluban nagy mozgolódás támadt, a városból leért a tavasz szele?

— Ne öljetek, emberek! Ne öljetek. Én mondom nektek, aki kint volt a talján fronton. Ölni nem szabad, azzal semmire se megyünk!

A százados tapasztalat ítéli tehát még inkább kiszolgáltatottságra.

Fábián Bálint a fenenagy szabadság közepette hadakozik a győzelem legkisebb reménye nélkül a világgal, s önmagával.

— Érted te ezt, Fábián Bálint? — mondja neki a meghurcolva megmentett lázadó, Lakatos Ignác. *— Hogy az árnyék, az akasztófa árnyéka lehet olyan súlyos, hogy agyonüssön bennünket. De téged nem fog az árnyék bántani. Te boldog ember vagy, Fábián Bálint.*

— Én igen, az vagyok. Ennyi boldog ember sehol sincs a világon! És én vagyok a legboldogabb. Én, Fábián Bálint, a juhász...

Későn indultak haza. Összeölelkeztek a réten, és a dalolásuk visszhangzott a Szamos-parton. A ruhájuk cefreszagú volt, a kezükről sem tudták lemosni a sűrű lé nyomait.

Mert mi a mentsváruk? Menekülés a rumhoz, hogy ölni tudjanak; a földesúr cefréjét dézsmálni, hogy tűrni tudjanak, menekülés istenhez, kötélhez.

Bálint kisebb fiának még talán lehet kiútja innen.

— Édesapám. Én szeretnék elmenni innen. A faluból. Azt mondják, hogy vannak városok, ahol dolgozni is lehet. Én elmennék oda.

Az apa azonban mâr marad. Csak egyet-mást szeretne kérdezni még istenétől, most, hogy felesége is meghalt.

— Mivégre vagyunk? Mert felépítjük a házakat, felneveljük a gyerekeket, learatjuk a búzát, osztán mivégre? Osztán az én életemről is ki akarom kérdezni. Az igazságot akarom tudni.

★

„Ülünk, ülünk a mindenség szélén,
Tán arra várunk, hogy fölfaljon a bánat?
És várunk, csak várunk szomjasztó várásban" —

választják az alkotók filmjük mottójául az örök-szép József Attila-sorokat, és nem véletlenül Magyarok a vers címe. E mindenség szélére vetettség nemcsak egy kor emberéé. Ma is tenger a közember, tenger a Fábián Bálint, vagy tán e történelmet sohase formáló kicsiny országban mindenki az?

Fábián Bálint végül Istenhez fordul kérdésével. Hozzánk pedig azért, hogy kérdezzünk végre, a film alkotói. Nagyszerű írónk, Balázs József; a regény lényegét nagyszerűen kiemelve, a mellékszálakat — a túlzott misztikumeit — lenyesegetve rendező Fábri Zoltán; Illés György operatőr; Vukán György zeneszerző; s a címszereplő Koncz Gábor: e drámai gondolkoztatás érdeme leginkább övék.

B. Kiss Tamás

Szárazföldön Indiába

Éjféli rága meditatív hangzása csendül, elveszünk a zene bűvöletében. Sorra szólal meg a rezonáns húrú vonóshangszer, a szarangi; a rezonáns húrú pengetős, a szaród megszólal a tabla, a többrétegű bőrrel, az ujjrend szerinti változtatható hangmagasságával; sorra kerül az észak-indiai vina; a dél-indiai vina; a szitáron, maga a nagy Ravi Shankar játszik nekünk.

— Ez a két-két és fél ezer éves klasszikus zenei műfaj alapvetően eltér az európai nép, komoly- és könnyűzenéktől — mondják a Calcutta trió tagjai. — Először is: modális, egyszólamú zene, tehát nem polifonikus, mint Európáé. Az európai szimmetrikus oktávbeosztás helyett, amelyet 12 egyenlő hangköz jellemez, egy oktáv 22, nem egyenlő hangközre oszlik. A huszonkétfokúság keretein belül háromféle hangköz-nagyságrend váltakozik. Emiatt alig tartalmazhat ez a zene többszólamú harmóniákat, a meglevő kevés többszólamú harmónia viszont nagyon tiszta.

Jellemzőek a többszólamú, bonyolult ritmusok — a periódusok időtartama nem kötött. Mindennapos a játék, az ének ilyen bonyolult ritmusokban, mint például a 17/3-os ritmus.

Most egy korahajnali, rága misztikus levegője leng körül minket — minden napszaknak megvan a maga számos rágája. A szitár sejtelmességével a tablán fergeteges ujjfutamok vetekednek.

— Több mint tíz éve foglalkozunk az indiai klasszikus zenével. A helyszínen kaptunk lehetőséget tanulmányozni ezt a zenét. Fizikai, fiziológiai kutatások bizonyították, hogy ez a fajta zene inkább való az emberi szervezetnek, mint a művi európai. Mi már ebben gondolkodunk.

Bár szárazföldön érkeztünk a Kinizsi indiai hangulatot árasztó klubjába, hogy meghallgassuk a három szerény magyar fiatalembert, és megnézzük az általuk levetített filmet az indiai zenéről, vízi úton távoztunk a megeredő esőben. — B —

Dzsesszfesztivál Indiában

A március 17-i jazz-klub egyik szünetében kértem meg Pege Aladárt, hazánk egyik legjobb és külföldön is ismert jazz-zenészét, hogy legközelebbi alkalommal készíthessek vele egy röpke interjút, indiai vendégszerepléséről. Nagy örömömre roppant készségesnek mutatkozott. Tehát két hét múlva, április 2-én koncert után emlékeztettem az ígéretére.

— A közelmúltban lezajlott fesztivállal kapcsolatban szeretnék néhány kérdést feltenni. Először is, hogy a sok-sok jazz-fesztivál között ez milyen helyet, rangot mondhat magáénak?

— Ez a fesztivál, amin részt vettünk a Newport-i után a világ második legjelentősebb fesztiválja. Emeli a rangját, hogy Newportban tulajdonképpen szinte csak amerikai zenészek szerepelnek, tehát ez nem ad olyan átfogó képet, a jazz pillanatnyi állására, míg itt európai zenészek is felléptek, méghozzá legalább tíz ország képviseletében. Nagyon sok, egészen kiváló zenész jött össze ezen a fesztiválon, közülük is kiemelkedő volt a Charlie Mingus-dinasztia. Ez egy érdekes zenekar, amelyet Mingus özvegye hozott létre, és ő is menedzseli. A zenekarban a Charlie Mingus-szal korábban együtt szerepelt világsztárok kaptak helyet, így elképzelhető, milyen színvonalas zenét adtak elő. Mellette feltétlenül meg kell említenünk Stan Getz új kvintettjét, amely szintén nagyon jó játékot nyújtott. Rajtuk kívül még sok más együttes is színvonalas zenét produkált, ki kellett emelni közülük a szovjet Melódia zenekarát. Meglepően jó teljesítményt nyújtottak, nagy sikert arattak — megérdemelten. Kár, hogy hozzánk nem hívja őket senki, pedig biztosan itt is sikerük lenne.

— Milyen összeállításban szerepelt a te zenekarod, ugyanis úgy hallottam, hogy nem volt teljes létszámú, csak mint trió léptetek fel?

— Igen, sajnos, csak trió volt, ugyanis nem volt megfelelő anyagi alap négy ember utazásához.

— Ki maradt itthon?

— A szaxofonos kollégánk Csiszár Péter, nélküle voltunk kénytelenek utazni.

— A fesztiválon melyik zenekar aratta a legnagyobb sikert?

— A legegyértelműbb sikert a már említett Charlie Mingus-dinasztia és Stan Getz kvintettje, valamint a triónk könyvelhette el.

— Miben mutatkozott ez meg?

— A fesztiválon díjakat nem osztottak, így a sajtóvisszhang alapján lehetett ezt értékelni. Biztos hallottad már, hogy rólam írtak az újságok, nyilatkoztam, amerikai meghívást kaptunk, de ezt kellemetlen nekem elmondani, inkább másoktól kellene hallani.

Eddig tartott a röpke interjú, mert bár még lett volna néhány kérdésem, az idő előrehaladott volta, a portás bácsi felszólítása távozásra kényszerített minket.

Molnár Csaba

Az elemzés folytatása

Vitézy László: Békeidő

Nem hiába született annyi kísérletező-dokumentarista film; most itt pereg előttünk Vitézy László új alkotása, mely Dárday István Harcmodorával rokon, s mely csakúgy mint az, magának mondhatja az eddigi próbálkozások eredményeit.

Vitézy műve analitikus igényű. Hőse egy nagyon mai, az elvárások időnként nyomasztó súlya alatt a maga céljait is keresztülvinni igyekvő tsz-elnök. Merész terve, hogy — lokálpatriotizmustól és gazdasági racionalitástól (nem ellentmondás!) érzelmileg is hevítve — kipusztulásra, visszafejlesztésre ítélt faluját éppenhogy fellendítse. A munkaerő-vándorlás következtében — különben jó adottságokkal rendelkező szövetkezete — a tönk szélére jut. A tsz-elnök gondol egyet, hirdetést ad fel, nagycsaládosokat telepít az üresen maradt házakba. A létszámgondok oldódni látszanak, a tsz újra nekilendülőben, de új ellentmondások keletkeznek. Az elnéptelenedett falu alapellátása nem győzi a megnövekedett népességet, a szűk keresztmetszetek feszültségeket szülnek, felüti fejét az előítélet a „bevándorlókkal" szemben, megindul egyfajta szegregáció.

A bajok ellenére is kapaszkodik a falu felfelé, s az apróbb, nagyobb eredményekkel párhuzamosan az érdekellentétek is fokozódnak. A fejlesztésre központilag kijelölt település csak kullog elnökünk faluja mögött; előáll a konfliktus helyzet. A filmnek második fele ezt a csatamezőt ábrázolja; az érdekek keletkezését, érvényesítési mechanizmusukat, a problémák megoldódásának jellegét, az összeütközések személyi oldalait.

Partikuláris (tsz)-érdek csap össze nap-nap után, esetről-esetre, egy átfogóbb, nagyobb összefüggéseket szem előtt tartó területi érdekkel. Míg az első a helyi szükségletek kielégítésének jogos igényét példázza, a második az észszerű fejlesztés, a tudatos erőcsoportosítás igényével lép fel. Egyik, vagy másik feltétel nélküli kapitulációja egyaránt káros, így aztán a kompromisszum szinte valójára az érdekkohéziónak. Hogy a megegyezés hosszú távon kinek előnyös, s később ki húzza a rövidebbet, az a keletkezéskor még nem lehet világos.

Nézzük konkrétabban: az állandó húshiány megszüntetéséhez szükség mutatkozik egy kisebb vágóhíd megépítésére. A tehénvágásra és feldolgozásra (kombinátra) ellenben egy másik falut jelöltek ki. A várakozás a készülő gyárra nem enyhíti a problémákat, hősünk belevág az építkezésbe. A vágóhídnak több felsőbb szerv „keresztbe tesz", mire elnökünk a minisztériumhoz fordul — más ügyben. Felmentést kér x hektár cukorrépa termesztésének kötelezettsége alól, indoka a gazdaságtalan művelés. A vágóhídkérdés megyei szinten gyűrűzik, letiltása folyamatban, a tsz-elnök javaslata: jó, akkor ne nevezzük vágóhídnak, nevezzük szúróháznak, ugye már látszik, hogy így nem csinál konkurenciát, a cukorrépa-termelést pedig megoldjuk! Kezet rá! A bizalom helyre áll, mindkét fél szemmel láthatóan elégedett.

A problémák oka egy másik szempontból az, hogy az érdekérvényesítés színtere — formális csatorna híján — sokszor a zárt ajtók mögötti süppedős fotelek, avagy a nagy eszemek, dinom-dánomok. Az igazi hatalommal nem rendelkező intrikáló tanácselnök mellett a keményen következetes, szívósan harcoló tsz-elnök, úgy tetszik kiskirályi módszerrel gyűr maga alá tanácsot, pártot, magánembert egyaránt. Pedig a helyi törekvések — amelyek egy részének gerjesztője ő maga — a legmarkánsabban az elnök tetteivel fogalmazódhatnak meg, és ütközhetnek össze más irányú célokkal.

Igen tanulságos a „fúrás" keletkezésével foglalkozó „fejezet"; egy funkciójától megfosztott párttitkár gazdasági — s „csak" középvezetői szintre helyezésének esetében nyomozza a hatalmát vesztett, szűk látókörű, de még mindig befolyással bíró ember magánakcióit, és az általuk keltett hullámokat felsőbb pártszerveknél.

Tiszteletre méltó komolysággal kutatja a film a tsz-elnök hatalmi helyzetéből fakadó lehetőségeket és felelősséget, cselekvőképességének határait.

Nem lenne nehéz feladat illusztrálni Vitézy László és Dárday István gondolatvilágának hasonlatosságait, azonos tőről fakadását. Készítettek filmet közösen, mindketten tagjai a Balázs Béla Stúdiónak. Elképzeléseik megvalósítása terén is azonos utat követnek: az életben is — mint a filmben — ugyanazt a munkát végző, színésznek amatőr szereplőkkel játszatják el hőseiket. Idegen arcok tűnnek fel mindkettejük filmjeiben; a gondos válogatás eredményeképpen helyenként megejtően hiteles alakításokat láthatunk. Filmjeik elején meghökkenti a nézőt egy-egy suta mozdulat és mondatfoszlány, azonban igen gyorsan belefeledkezünk ebbe az élethez nagyon is közelálló játékmódba.

Vitézy filmjének szembe kellett néznie azzal a veszéllyel, hogy mivel egy hatalmi mechanizmus működésformáit térképezi fel, szereplői szócsövekké válhatnak, teljességgel azonosulhatnak funkciójukkal. A csapdát remekül elkerülte a tsz-elnök alakja, igen jó a párttitkár figurájának megrajzolása, a megyei párttitkár szerepével kapcsolatban viszont már lehetnek afféle aggályaink.

A dokumentarista ihletésű filmeknek gyakran felrótt vontatottság, lassú ritmus, túlzott verbalizmus vádja semmiképp sem vonatkoztatható erre a filmre, s ha nem is mindenhol, de feszült dramaturgiájú, jól megszerkesztett filmmel van dolgunk. Ha egy-egy néhány percnyi toldalékízű jelenetbetétről a rendezőnek lett volna bátorsága lemondani, összhatásában is nagyszerű filmről számolhatnék be.

Így is ajánlom minden társadalomtudománnyal foglalkozó filmbarátnak.

Simonyi Tamás

PANTOMIMTALÁLKOZÓ

Mintegy folytatva a tavaly őszi fesztiválok sikersorozatát, a jövő hét végén (április 26—27-én) kétnapos Pantomim Találkozót szervez egyetemünk kulltúrosztálya. A találkozó célja egyrészt bemutatni a pantomimet, mint műfajt, valamint képet adni a jelenlegi magyar színvonalról, és természetesen két kellemes estét szerezni a közgazdászoknak.

A tervek szerint szombaton a *BME* pantomimcsoportja kezd Beckett Végjátékával, majd a *CORPUS* a VIII. Henrikkel, és *Kecskés András* zárná a napot. Külön felhívjuk a figyelmet a CORPUS-ra, amely a KÖZGÁZ—SOTE közös pantomimgárdája, s amelynek ez lesz az első bemutatkozó fellépése. A műsorok között *bohócok* lesznek majd *(Rajnai Lászlóék)*.

Vasárnap kerül sor a *KKME Pantomim Stúdiójára*, a *Kaméleon*-ra (velük lapzártakor még nem született végleges megállapodás), *Nagyiványi Péter* „Képek" című produkciójára, amelyet a *Szintézis* nevű jasszegyüttessel közösen ad elő, s végül, az est zárásaként a *Karsai RT* egyórás összeállítására. A szünetekben *bábjáték* lesz, valószínűleg *Kemény Henrik* „Vitéz László kalandjai" című műsora fogja a közönséget szórakoztatni.

Jegyek már április 21-től kaphatók az egyetemi közönségszervezésen. A műfaj jellegéből adódóan korlátozott számban adnak el jegyeket, amelyek egy nap 20—25 Ft. körül lesznek (ez még nem dőlt el végleg —, annyi bizonyos, hogy a közgázosok valószínűleg olcsóbban jöhetnek majd be). Reméljük, minél több közgázossal sikerül majd megismertetni és megszeretteni e nagyszerű műfajt.

A műsor mindkét nap este hét órakor kezdődik az aulában.

A jazz-hétvége külföldi vendégei

Töprengések KEN előtt — KEN után

„Véget ért a KEN az egyetemünken" — zengené a ker kari induló, s nem tudni a búcsú milyen hosszú időre szól.

Előzmények

Egy februári KISZ-biz. ülésen derült ki, szinte véletlenül, hogy a márciusra tervezett KEN-ről a KISZ-biz. közművelődési felelőse — magánjellegű problémák miatt — hallani sem akar. Bár ez már jó ideje világos volt, a KISZ-biz. talán arra gondolván, hogy a KEN-re nem mutatkozik igény, nem is keresett embert a főszervezői teendők ellátására. A kérdést feszegető Rév András elszántságát látva viszont nem mondott ellent a KEN gondolatának. Így aztán, csak úgy, mellékesen napirendi ponton kívül, létrejött a KEN-bizottság. A KISZ-biz. kibicszerepe nem tartott sokáig; alapfeltételeket kellett (volna) teremteni, magyarul 10 ezer forintra lett volna szükség. De sem pénzt, sem pénzszerző munkaalkalmat nem tudott találni, erkölcsi támogatásáról azonban mindvégig biztosított.

Az anyagiakban és megfelelő információkban a KISZ-bizottságra váró, illetve szervezési segítséget ígérő, majd a „Reflektor"-ultimátumot benyújtó Jobbágy Gyula hátán nyilvánvaló púpot jelentett a nevetségesen csökönyös KEN-bizottság — mivel célja a Reflektor sikeres megszervezése volt, és mert más segítőtársat nem lehetett találni a kultúrosztályon. Meglehet valóban költségvetés-technikai problémákról volt szó (ez lévén a hivatalos magyarázat), de a légkörből mégis ki lehetett venni Gyula álláspontját: „Nem kell a KEN már senkinek sem". Aligha lehet másra gondolni, ha a szemmel láthatóan meginduló KEN-szervezések után két héttel amúgy futtában közli, hogy március 22-én Reflektor című koncertjüket du. 4-kor kívánják kezdeni. (Tudvalevő, hogy a KEN-vetélkedő az eddigi 7 alkalomból 7-szer du. 2-től 6-ig tartott.) Ha nem tetszik, halaszszuk el a KEN-t. Mindez a szervezés akkori stádiumában már teljességgel lehetetlen volt. Megszületett a KEN szempontjából vereséggel felérő kompromisszum; a vetélkedő de. 10-kor kezdődjék. (A KEN-bizottság, jobban mondva jómagam, ekkor követtem el a legnagyob hibát.) Jobbágy Gyula utólagos magyarázata: mint a Reflektor szervezője ugyan elolvasta a Közgazdászban megjelent KEN-felhívást, az időpontra azonban, sajna nem fordított elég figyelmet. Ők a Reflektort már régen összehozták, s nem hitte, hogy a KEN ilyen szokatlan időpontban lesz, holott ezt tudomásom szerint a KISZ-bizottság már szeptemberben eldöntötte. Csak reménykedni lehetett, hogy a rongyosbál nem teszi tönkre a másnap délelőtti — a bálhoz viszonyítva kora reggeli — vetélkedő hangulatát. Ma már nyilvánvaló, hogy ez illúziónak bizonyult.

Vegyes tapasztalatok

A KEN első két napja sok újdonságot, élményt és tanulságot hozott számunkra. Mindez már bőven megérte a sebtében összerántott KEN fáradságát. Arról szeretnék most a továbbiakban is, elmélkedni; ami rendszerint a KEN csúcsa, az idén pedig inkább mélypontja volt: a vetélkedőről.

Szombaton délelőtt, amikor az iparkar közölte, hogy nagyobbik fele józanodással van elfoglalva, ezért a vetélkedőn képviselete csak jelképes, előre vetítte árnyékát az álmatag légkör. Igazi KEN-hangulat, bármily illúzióromboló, később sem alakult ki. A jelenlevő, mintegy 400 ember a KEN fénykorában egy-egy jól fejlett kar létszámát tette volna ki.

Talán csak a fotós és a valutabehozási feladat megoldóinak szemfülességét lehet dicsérni. A rendezőknek egyetlen (még akkor is, ha túlnyomórészt ker karosok voltak) érdeke a vetélkedő színvonalának minél magasabbra srófolása volt, de minden idők egyik legalacsonyabb színvonalú vetélkedőjén a kari „húzó" emberek megszakadhattak a feladatok nyomasztó száma alatt, mert önálló stábok, szekciók hiányában magukra maradtak, s maguk végeztek minden munkát. A tömegeket megmozgató első két nap után az i-re sehogy sem akart felkerülni a pont. Pedig az igazi „aktivitás", a magunk gerjesztette öröm, az alkotás a mások megnevettetésének és elkápráztatásának hiú vagy itt-ott önironikus vágya adja meg a KEN-vetélkedő varázsát. Miért kaptunk csak foszlányokat ebből az idén?

Okok és dilemmák

Nem kétséges a Reflektor alaposan leszűkítette a lehetőségeket, és a rongyosbál eredetileg nagyszerű ötlete ma már csak az ösztönszerű felszabadulást, a kollektív kivetkőzést hozza magával, s a véralkoholszint néhány óra alatt nem áll helyre. Ezután vetélkedni jóformán csak a fanatikusak hajlandók. De mindenért csak a buta időpont lenne okolható? Nem élte-e túl magát a KEN-vetélkedő, mint várva várt esemény? Kari csapatokról beszélni ma már anakronizmus, a kari szerveződéseknek — a pol. táboron és a süreten kívül — felmondott az idő; egységet mindössze az I. évfolyam alkot(hat). Az ált. kari mentalitás legjobb esetben a III. helyezést jelöli ki a kar számára. Mégis, ha a KEN-ből kihagynánk az „aktivitást", ismét befogadó tömeggé merevednénk; az első két évfolyam pedig még így is újdonságra lel a vetélkedőben. Ami az *egész KEN*-t illeti: az egyes, önmagukban vonzó programok, a „felhajtás" még az amúgy elmélázókat is beszippantja.

Kérdem: van-e más alkalom az egyetemen (a vizsgákat nem számítva), aminek hatása alól senki sem vonhatja ki magát? Nem ismerek más eseményt e súlyos épületben, mely szorongatóan komoly életünkből 3 napra, 1 hétre feloldást, belefeledkezést adhatna. Csinálni még élvezetesebb, mint csodálni. Ha megszüntetnénk, elmaradnának a szájhúzások, faanyalgások, jogos és jogtalan bírálatok. És egyetemi életünk is szegényebb lenne.

Nem könnyű kérdést teszek fel magamnak, ha azt firtatom, milyen volt az idei KEN. Ilyen is — olyan is? Ha a „nem kell ez már senkinek" fitymáló legyintését idézem fel, emlékeztetek a teli aulára, a roskadozó előadókra, és a helyenként élményt adó pillanatokra, széksorokban, padsorokban, sportpályán és színpadon egyaránt. Ha viszont a vetélkedőre, a rektorválasztás kínos mozzanataira, a sportcsarnok kicsiny nézőfoltjaira gondolok, elbizonytalanodom.

Folytassuk így tovább, vagy szabaduljunk meg tőle? Hagyománytisztelet vagy leszámolás? Ha a KEN létét kérdenék, az igenre, formáját illetően a megújhodásra szavazok.

Simonyi Tamás

RUDAS LÁSZLÓ-DÍJASOK

Felszabadulásunk 35. évfordulóján rendezett egyetemi ünnepségen került sor az idei Rudas László-díjak átadására. A díjat 1978 óta ítélik oda egyetemünk fiatal oktatóinak, az általuk benyújtott pályamunkák alapján. Az idén hét pályamunka érkezett, amelyekből az egyetemi bíráló bizottság — figyelembe véve az egyetemi tanács 1978. évi határozatát, a Tudományos Bizottság elvi állásfoglalását, a kari szintű tudományos bizottságok, valamint a hivatalos opponensek álláspontjait — hármat javasoltak Rudas László-díjra: Farkas Péter „Megjegyzések a tudományos kifejtés rendjéről, a vulgarizmus kérdésköréről, »A tőke« alapján"; Szombathelyi Ferenc „Az egyenlőtlen gazdasági fejlődés sajátos útja Olaszország példáján"; és Sipos Zoltán „Az exportorientáció és az importhelyettesítés kérdései a Magnezitipari Művek példáján" című tanulmányát. A Tudományos Bizottság a javaslatot elfogadta.

Két dolgozattal

Sipos Zoltán, a külkereskedelmi tanszék oktatója, egyszer már pályázott, 1978-ban.

— Igen, de akkor még díjat nem kaptam, csak jutalmat. Többek között ez is inspirált, hogy most újra próbálkozzam.

— *Mióta vagy a tanszéken?*

— 1974-ben végeztem a külker. szak tervező-elemző szakágazatán. Radó László volt akkor a megbízott tanszékvezető és igen meglepő fordulatot jelentett számomra, amikor megkérdezte, hogy nem lenne-e kedvem a tanszéken oktatni?

— *Addig nem is gondoltál erre?*

— A téma nagyon érdekelt, de őszintén szólva a dolog pedagógiai oldalától féltem egy kissé. Aztán a végén ezt szerettem meg igazán...

— *Két dolgozattal is neveztél, a másikat a lengyel külkereskedelem szervezetéről és irányítási rendszeréről írtad.*

— Ennek előzménye, hogy 1976 őszén 1 hónapig Varsóban voltam, s akkor rengeteg anyagot gyűjtöttem e témáról. Sajnos mindezt nagyon későn írtam le, a legutóbbi két-három év tendenciáiról sokkal szűkebb az ismeretem, s emiatt a dolgozat is kissé befejezetlennek hat.

A másiknak, amely végül is díjazott lett, s amelyet a Magnezitipari Művekről írtam, egy személyes munkakapcsolat a háttere: szerződéses mellékfoglalkozásként rendszeresen szerződéses munkát végzek a cégnél. Ez egy önálló exportjogú vállalat, jelentős dollár- és rubelelszámolású forgalommal. Külker. tevékenységét saját külker. irodája intézi, ennek munkájába segítek be én is. Az együttműködés számomra oktatási szempontból rendkívül hasznos, hiszen így rendszeresen alkalmam nyílik bepillantani a vállalati gyakorlatba. Gondoltam is már rá, hogy talán szerencsés volna az ilyen vállalatokkal való munkakapcsolatokat szervezetté, intézményessé tenni.

— *A dolgozat mennyiben kapcsolódik további terveidhez?*

— Fő kutatási témám a vállalati gazdálkodás kockázatai a külkereskedelemben. E kérdéssel már hosszabb ideje foglalkozom — tananyagot is írtam belőle. Ebbe illeszkedik az exportérdekeltség, az orientációváltás elemzése is (hiszen a szerkezeti váltás kockázattal jár!) és ennyiből részben a magnezitipari vizsgálatot folytatom. Emellett én írtam a Külkereskedelem hatósági szervezetei című fejezetet az 1976—77-ben megjelent külker. technika jegyzetünkben, ugyanezt a fejezetet írtam át a közelmúltban korszerűbb formában egy később megjelenő, hasonló című kézikönyv számára.

Az „oktatóvá válás dokumentuma"

A hat pályamunka közül Farkas Péteré volt a legterjedelmesebb: 133 oldal. Mint elmondta, ez korántsem véletlen —, nem külön erre az alkalomra írta dolgozatát, hanem egy több éve tartó kutatás állomásaként foglalta össze az eddigieket.

— Ez a dolgozat az oktatóvá válás folyamatának a dokumentuma a számomra. Az oktatóvá válás önmagában egy gyötrelmes és több éves folyamat. Jól ismert közhely, hogyha valaki egyetemi oktató, akkor az amit tanít, csupán a jéghegy csúcsa: hogy mondanivalója igazán megalapozott legyen, ahhoz ezt meg kell előznie egy több éves intellektuális „eredeti felhalmozásnak".

Számomra egyértelmű dolognak tűnt, hogyha az ember *pol. gazd.* oktató, akkor az „eredeti felhalmozásban" a döntő részt kell, hogy jelentse A tőke. Annál is inkább, mert mint hallgató elsősorban a különböző interpretációkkal, mindenekelőtt magával a tankönyvvel ismerkedik meg. És megvallom őszintén, csak 1973-ban, amikor megvásároltam saját példányomat, akkor kezdtem A tőkét igazán elmélyülten, önmagában tekintve olvasni — jóllehet, már 1971-ben végeztem. Akkori érdeklődésemet egyetlen törekvés inspirálta: megismerni az *eredetit!* S amit e 130 oldalon leírtam, az lényegében e munkám első írásbeli terméke.

— *Miért csak 1980-ra jutott el az írásbeliség stádiumáig a vizsgálat?*

— *Kimondani* könnyű, hogy ismerjük meg A tőkét, mint eredeti írásművet — valójában számomra ez egy igen nehéz és gyötrelmes dolog volt. Talán elsősorban azért, mert a mű már természeténél fogva igen terebélyes (önmagában is kétezer oldal). Marx írja egy helyütt saját könyvéről: egy tudomány valóban tudományos forradalmasítása nem lehet igazán népszerű... Volt olyan rész, amelynek *igazi* tartalmához csak a szöveg ötödik-tizedik olvasása után kezdtem közeledni. És mindmáig van olyan pont, amelyet egészen egyszerűen nem értek. Ezért is fordul elő írásomban igen gyakran a „talán"... „talán így"... az-az a feltételes értelmű meghatározás.

Emellett a kései olvasónak szembe kell néznie a Marxot elemző hatalmas interpretációs irodalommal is. Úgy követik ezek — egyre szélesebb terjedelemben — A tőkét, mint az üstökös csóvája annak magvát, és nem lehet figyelmen kívül hagyni őket, hiszen élnek, hatnak. És gyakran előbb ismerkedik meg velük az ember, mint az eredetivel. Ráadásul a „csóván belüli" vélemények is eltérőek, inkonzisztensek.

— *Mennyiben zárult le a vizsgálat ezzel a dolgozattal, és mennyiben kívánsz a kérdéssel tovább is foglalkozni?*

— Magának A tőkének és az ahhoz kapcsolódó korábbi írásoknak még legalább felét egyáltalán nem ismerem. Számomra logikus, hogy a mostani csapáson, még csak a legelején járok, és hogy ezt folytatnom kell. Fontos gondnak érzem emellett magának A tőkének a népszerűsítését. Jó lenne olyan didaktikai módszereket kimunkálni, amelyek segítenének A tőke szélesebb körű, mélyreható oktatását, megismertetését.

— *Ismerve a bírálatokat is, a további kutatás szempontjából mit jelentett számodra a mostani díj?*

— Mind a dicséretben, mind a bírálatban a további munkálkodásra inspiráltak — és ez már önmagában is sokat jelent. De különösen sokat jelent majd, ha szélesebb körben meg tudjuk vitatni az anyagot — egyelőre még nem sikerült sokszorosítani — minden rendű-rangú észrevétel nagyon fontos a számomra. Már eddig is több olyan kérdést vetettek fel, amire valóban nem is gondoltam. Ezért is van az, hogy — legalábbis egészében — nem érzem még publikációs érettségűnek a leírtakat. Érthető, ha a jövőben (nyilván más témákkal párhuzamosan) ezekkel a kérdésekkel szeretnék elsősorban foglalkozni.

„Felzárkózás és lemaradás"

Szombathelyi Ferenc 1975-ben végzett nemzetközi szakon. Végzés után rögtön a világgazdaság tanszékre került, majd 1976-ban doktorált. Jelenleg szemináriumokat, előadásokat tart s egy teljes kurzust vezet Debrecenben, a kihelyezett tagozaton. Oktatási, kutatási profilja felöleli az integráció, Anglia, Bulgária és Olaszország témakörét. Dolgozatát is ez utóbbiról írta.

— *Mióta foglalkozol ezzel a témával?*

— Három évvel ezelőtt a tanszéki munkamegosztás keretében kezdtem el Olaszország világgazdasági helyzetét vizsgálni. Egy-két kisebb tanulmány után ez az első nagyobb lélegzetvételű publikációm e tárgyban. Összegezi mindazt, amedig e témában eljutottam és részben vázlat a továbbiakhoz. Az egyik bírálóm meg is jegyezte, hogy az 58 oldalas dolgozatot egyfajta sűrítménynek érzi, és lényegében igaza volt: amolyan kutatási vázlat is ez számomra.

— *Mi a célja a további kutatásnak?*

— A regionális tanumányok mellett megpróbálom megvizsgálni az általános növekedéselméleti-fejlődéselméleti kérdéskört — a felzárkózás és lemaradás problematikáját. Ma Magyarországon egyre jobban szaporodnak a felzárkózás esélyeit (kudarcait) elemző művek. Szükséges lenne ezeket szintetizálni, de ehhez többek között a világgazdaság horizontális és történeti felmérésére volna szükség. Olaszország mindennek egyfelől része, másfelől több is ennél: egy regionális csoport markáns jegyeit hordja magán.

— *Mennyiben jelent segítséget a mostani díj?*

— Igen hasznos bírálatokat kaptam. A bírálókkal való személyes konzultációk is sok izgalmas ötletet adtak további kutatásaimhoz. A díj erkölcsi oldalról ugyancsak inspiráló hatással volt rám.

— is.

A „mindent vagy semmit" délibábos távlatai helyett

Az egyetemi KISZ-szervezet politikai munkája elsősorban a diákproblémák, a szakmai konfliktusok (politikai) tudatosítását, és a jogos (többségi) érdekek képviseletét jelenti. Ebben nincs és nem is lehet kizárólagos szerepük az állami csoportra szervezett alapszervezeteknek, hiszen a legfontosabb problémák *egyrészt* integráltabb szinteken (szak- kar, egyetem) fogalmazódnak meg és oldhatók meg; nem is szólva az idődimenzióról (pl. a mai ügyek egy-két év múlva kerülnek állami-oktatási döntés elé), *másrészt* nem is kizárólag a KISZ-szervezetben merülnek fel, és teljesen nevetséges lenne azokat alapszervezetekbe kényszeríteni (diákparlament, TDK, kollégium, FEB, közművelődési munkaklub, AIESEC, sportkörök stb.)

Ezért a pol. képzési bizottság vitáiban, többséget kapott egy olyan törekvés, amely az „arccal az alapszervezetek felé!" jelszó mellett inkább „arccal az egyetem és a KISZ-aktíva formálódása felé!" nézetet vallja. Vagyis egy olyan KISZ-aktívacsoport (kb. 150—350 fő), *politikai* megszervezését, amely képes lenne az állami csoportokban és a máshol is megszülető konfliktusok politikai *integrálására* és hatékony képviseletére *a diákok között is* és *az állami (tanszék, kar, egyetem) — pártdöntéseknél is. Gyakorlatilag:* a különböző területeken és szinteken tevékenykedő KISZ képviselők — vezetők — aktivisták *közös* ügyeinek közös megtalálása, nyilvános megvitatása, eldöntése és érvényesítése.

Ki nélkülözhetetlen a 150—350 fős aktívából?

Instruktorok és vezetőik kb. 30—40 fő; I. évfolyam vezetőség, plusz a kilenc szakvezetőség kb. 90 fő; azon KISZ alapszervezetek vezetői, ahol kialakult valami közös szakmai-politikai tevékenység kb. 20 fő; a KISZ-bizottság funkcionáriusai és aktívái kb. 40 fő; a kollégiumi DB-k KISZ-képviselői: kb. 5 fő; a tanszéki képviselők kari és egyetemi tanácstagok kb. 20 fő; közvetlenül a KISZ-bizottság számára dolgozó munkabizottságok kb. 30 fő.

Rajtuk kívül bárki, aki egyetemi-közéleti-politikai munkát kíván végezni. Ez semmi esetre sem plakátragasztást, teremszerzést — mozgósítást — jelent (bár ilyen munkára is szükség van), hanem egyszeri, vagy visszatérő feladatok, konfliktusok (pl. tankönyvi viták, kinevezések, hallgatói arculatfelmérések, stb.) kidolgozásában, megvitatásában való érdemi munkavégzést.

Véleményünk szerint ennek az aktívának a következőkre kellene odafigyelnie: 1. *egymásra*, 2. az alapszervezetekre (akár állami csoportra, akár más alapon szervezettek is azok), 3. a nem KISZ- szervezésű diákterületekre (lásd fentebb), 4. az egyetemi közéletre, 5. *más egyetemek jelentősebb diák- és egyéb ügyeire.*

— *Mi az új ebben a törekvésben?*

1. Ez az aktívakör nem helyettesíti a KISZ tömegszervezetét, csak hatékonyabbá teszi. 2. Ez az aktívaréteg nem törekedne megszervezni a kétezer fő kulturális, szabad idős tevékenységét. 3. Ez az aktívarendszer törekedne a közös dolgaink közös megvitatására. (Az instruktor beleszólhat az AIESEC ügyeibe, és fordítva, a kollégista a szakvezetőség ügyeibe és fordítva, a szakvezetőségek, a munkabizottságokba és fordítva, a KISZ-biz. irányít és ellenőriz, de nyíltan alávetve magát a közös ügyeknek.) Itt nem egymás munkájának irányítása, totális megítélése céljából szólunk bele egymás dolgaiba, hanem részben ötletadás, részben pedig egy minél jobban működő információáramlás megvalósítása, a körülöttünk, és általunk is történő események valóban nyílt, közös dolgainkká tétele céljából. 4. Ez az aktíva nem lépne fel *(önmaga előtt sem!!)* a közgázos hallgatók *teljes és kizárólagos képviselőjeként*, hanem csak meghatározott politikai képviselőjeként. (Külön megvizsgálandó az egyes területek ilyen politikai képviseleti igénye, vagy nem igénye: szüret, FEB, klub, AIESEC, kollégiumok, Klub-Közlöny stb.), vagyis segítené és támogatná a szakmailag kiemelkedő önálló, autonóm szerveződését, a kulturális és sportélet odaadó és lelkes aktivistáit a maga politikai eszközeivel — anélkül, hogy a KISZ-szervezet (alapszervezetek, szakvezetőségek, KISZ-bizottság), maga akarná megszervezni és igazgatni azokat.

Az aktíva és a küldöttértekezlet viszonya: az aktíva számára a küldöttértekezlet határozná meg a három szekciónak megfelelően a legfontosabb feladatokat (1. szekció: oktatási-szakmai-nevelési terület, 2. szekció: a KISZ viszonya a nem KISZ-szervezésű hallgatói tevékenységekhez, 3. szekció: a tömegszervezeti problémák javítása és az aktívakör kialakítása.) A küldöttértekezlet a folyamatosan meglevő mandátuma alapján állandóan javíthatja és korrigálhatja az aktíva munkáját.

Mi lenne a KISZ-bizottság legfontosabb feladata? Természetesen az aktíva megszervezése, munkaformáinak kialakítása (egészen a KISZ-biz. üléstervéig), az aktívát folyamatosan egy politikai közösséggé alakítani, biztosítani információ- és tapasztalatcseréjének színvonalas megteremtését, kialakítani olyan biztosítékokat, amelyek lehetetlenné tennék a KISZ-biz. számára, hogy az aktíva nélkül dolgozni tudjon.

Ezekről a kérdésekről a pol. képzési bizottság és a KISZ-bizottság körében több hónap óta folyik a beszélgetés, vitatkozás. A közelgő küldöttértekezletek előtt — mert hogy mindenről határoznia az egyetemi küldöttértekezletnek kell — szükségesnek érezzük, hogy minél többen, és minél több érvvel, vagy ellenérvvel „felszerelve" folytassuk tovább közös dolgaink megvitatását. Legyen hát ez a vitaindító!

Völgyi Tamás
Gyömrei Gábor

HUMORZSÁK

Izsák Jenő rajzai

TRÉFÁK

— De doktor úr, hiszen nem is azt a fogamat húzta ki, amelyik fáj!

— Ne féljen, arra is sor kerül...

★

A szép fiatal lány már több mint egy fél éve jár az úszótanfolyamra.

— Hogy lehet az, hogy még mindig nem tanultál meg úszni? Ilyen ügyetlen az az úszómester?

— Dehogy mama, ellenkezőleg — mosolyog a lány.

★

— Rendőr bácsi, kérem, gyorsan tessék velem jönni...

— Mi történt?

— A tanárunk szabálytalanul parkol.

★

Az oroszlánketrecen a következő felirat lóg: „Tilos a belépés. Az ez ellen vétőket a helyszínen felfalják."

★

Mennyibe kerül önöknél a legolcsóbb szoba egy éjszakára?

— Negyven koronába...

— Nekem csak 35 koronám van. Fel tudna engem ébreszteni 5 koronával korábban?

★

Az apa így szól a lányához:

— Mary, miért nem hívod meg a vőlegényedet, hogy megismerkedjem vele?

— Már meghívtam, papa, de ő azt mondta, hogy már többször látott téged, és mégis engem szeret!

Mi, nők annyi évesek vagyunk — mondja egy igencsak koros hölgy —, amennyinek kinézünk.

— Már megbocsásson, kedves asszonyom — válaszol a férfi —, én annyinak mégsem gondolnám önt!

★

A vasúti fülkében az angol szivarral kínálja a skótot, majd tüzet kér tőle.

Mindjárt gondoltam — feleli a skót —, hogy nem önzetlenül kínált meg szivarral!

★

Ha minden jól megy, az optimizmus luxus. Ha viszont minden rosszul megy — nélkülözhetetlen.

★

— No és ez a fiú komoly? — kérdi a lánytól az anyja.

— Hát persze! Már két éve jóban vagyunk, de még egyszer sem mosolyogtunk egymásra! — válaszol a lány.

★

A kislány megkérdi az apjától:

— Mondd, apuka, téged megvert valamikor a te anyukád?

— Nem, kislányom: csak a te anyukád!

KÖZGAZDÁSZ

A Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem lapja
Felelős szerkesztő: FARKASINSZKYNÉ HALAY EDIT
Szerkesztőség: 1093. Budapest, Dimitrov tér 8. III. 381.
Telefon: 174—548
Kiadja: Hírlapkiadó Vállalat
Telefon: 343—100
A kiadásért felelős: Till Imre igazgató 80—1577. Szikra Lapnyomda, Budapest
Felelős vezető: Csöndes Zoltán vezérigazgató
Terjeszti az egyetem
Évi előfizetési díj: 24 forint

Hír

József Attila születésének 75. évfordulója alkalmából, elsősorban a Központi Könyvtár állományából kiállítás nyílt a Könyvtár II. emeleti folyosóján, négy tárlóban.

Megtekinthető április 11—21-ig.

Lenin-évforduló

Lenin születésének 110. évfordulója alkalmából április 16-án a tanácsteremben a filozófia, a politikai gazdaságtan és a tudományos szocializmus tanszékek pártcsoportjai együttes ülést tartottak, amelyen három vitaindító referátum hangzott el: Gondi József: „Néhány gondolat a leninizmusról"; Barla Szabó Ödön: „Lenin a szocialista gazdálkodásról"; Selmeczi József: „Lenin mint politikai gondolkodó".

Találkozásom Karesszal

A Móricz Zsigmond körtértől az egyetemig eljutni igazán egyszerű dolog — gyalogosan. Az út autóbusszal néha valószínűtlenül sokáig tart, így aztán talán az is érthető, hogyan találkoztam összse az 1-es autóbuszon Karesszal. Épp a forgalmi dugón méltatlankodott, amikor észrevettem:

— Hogy honnan ered ez a fennakadás, az persze magán a forgalmon nem látszik.[1] — morogta.

Odaköszöntem, nagyon megörült nekem. Beszélgetésünket igyekszem hűen visszaadni, annál is inkább, mert a későbbiekben e beszélgetés néhány részletét legnagyobb műveiben is fölhasználta.

— Hogy vagy? — kérdeztem.

— En egyéniségem szerint béna vagyok...[2] — válaszolta.

— Nem tetszik neked ez a nagy forgalom, Kareszkám? Látod, ezt teszi az urbanizáció.

— Nagy haladás volt a városok építése.[3] — gúnyolódott.

— Ezek a rohadt autók — méltatlankodtam én is. — Nézd meg itt a Gellértnél is csupa nyugati kocsi. Merci, Volvó, Citroen, és milyen nagyok. Elfoglalják ezeket a szűk kis utakat is ezek a kapitalisták.

— Itt a burzsoázia megint förtelmesen szemtelenné és reakcióssá válik, de majd megkeserülik.[4]

— Ej, Karesz — váltottam témát —, most jut eszembe, te a múlt században éltél, nem ismerted véletlenül az ükapámat?

— Az öreged egy disznó fráter...[5]

— Ejnye, hogy beszélsz róla! De rút vagy!

— Rút vagyok, de megvásárolhatom a legszebb aszszonyt.[6]

— Mit akarsz ezzel mondani?

— A pénz a legfőbb jó...[7]

— Te beszélsz, mikor egy vasad sincs? — firtattam.

— A rejtély megoldása egyszerű.[8] A kézművesség marad a bázis.[9]

— Maszek lettél?! És, hogy kaptál engedélyt?

— A bűvészmutatvány sikerült.[10]

— Együtt csinálod Fricivel? Meg akartok gazdagodni?

— Valóban ezt akarjuk.[11] Nem szereti-e mindenki, ha valami bizonyosra számíthat?[12]

— És mi az, amit termeltek?

— Történelmi termék.[13]

— Délután Friciék felé megyek. Segíthetek valamit?

— Ezeket a kulcsokat el kell hoznod tőle, különben mindent feltörnek nekünk az itteni vámnál.[14]

— Nem a vámházra gondolsz? Az már régen nem az. Egyetem. De ott aztán tényleg mindent feltörnek. Padlótól plafonig.

— Ebből a tényből két dolog következik.[15]

— Igen, szerintem is.

— Tehát, hogyan?[16]

— Az egyik, hogy a padlón át le lehet látni az alattunk levő emeletre, a másik, hogy a plafonon keresztül látni lehet a fölöttünk levő emeletet.

— Mi a ködsipkát mélyen szemünkre és fülünkre húzzuk...[17]

— Mi is, mert még hideg is van az épületben. No, de meg is érkeztünk. Te nem szállsz le? Akkor szia, majd idézlek néhány helyen!

— Ég áldjon![18]

---

(1) Marx: A tőke. I. 117. o. (Kossuth, 1973.)
(2) Marx: Gazdasági-filozófiai kéziratok. 179. o. (Marxizmus—leninizmus klasszikus kiskönyvtára, Kossuth, 1977.)
(3) Marx—Engels: A német ideológia. 63. old. (MEM. 3. kötet, Kossuth.)
(4) Marx levele Engelshez. Párizs, 1848. III. 16. (MEM, 27. kötet, Kossuth.)
(5) Marx levele Engelshez, 1848. XI. közepe (MEM 27. kötet, Kossuth).
(6) Lásd (2). 179. old.
(7) Lásd (2). 179. old.
(8) Marx: A zsidókérdéshe 369. old. (MEM, 1. kötet, Kossuth).
(9) Lásd (1). 317. old.
(10) Lásd (1). 183. old.
(11) Marx—Engels: A Kommunista Párt kiáltványa. 455. old. (MEM, 4. kötet, Kossuth).
(12) Marx: A politikai gazdaságtan bírálatának alapvonalai. 7. old. (MEM, 46/I. kötet. Kossuth).
(13) Lásd (12). 78. old.
(14) Lásd (4).
(15) Lásd (11). 441. old.
(16). Lásd (1). 9. old.
(18) Lásd (4).

Apróságok

— Jim, miért hordasz a szükségesnél három számmal kisebb cipőt?

— Tudod, a feleségem csúnya, rendetlen asszony, és ráadásul még rosszul is főz. A fiam pocsékul tanul, és nem vagyok bizonyos benne, hogy egyáltalán befejezi-e az iskolát. Az anyósom szüntelenül zsörtölődik. Az egyetlen örömöm az életben az, amikor esténként lehúzom a cipőmet!

— Ha valaki jól nevelt — ki tehet róla, a család vagy az iskola?

★

— Orvoshoz kell-e fordulnia annak, aki a sikerektől megszédül?

★

— Hová tűntek azok a lányok, akik mindjárt szégyenlősen elbújtak, ha valaki megkérte a kezüket?

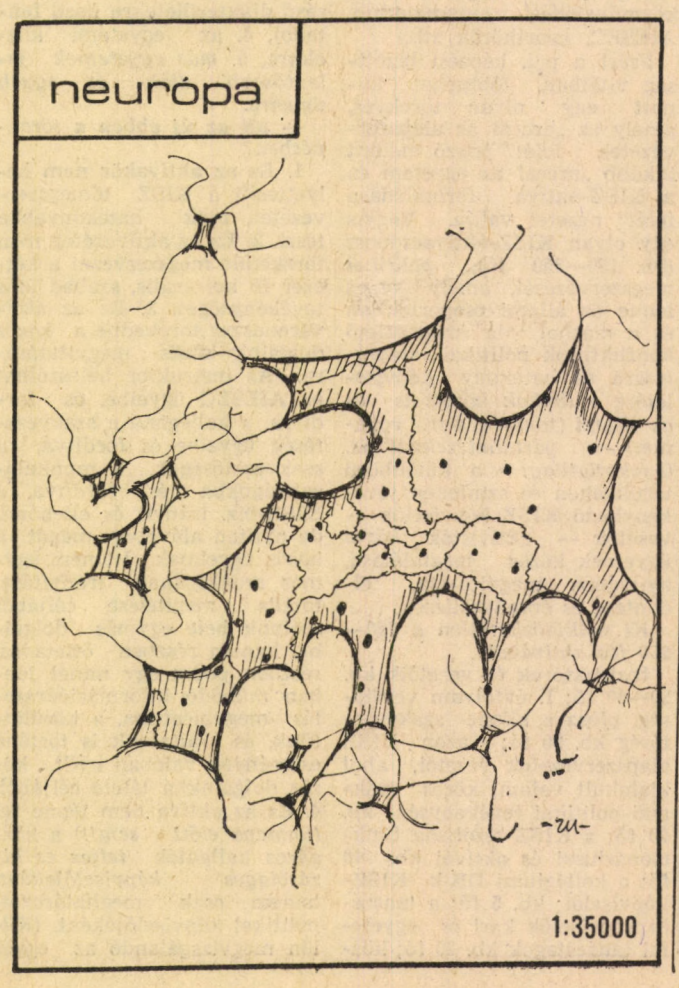

Még mindig a TDK-ról

ŐSZINTE ÉRDEKLŐDÉSSEL olvastuk az *„Újabb nagy lépés előre a hallgatók Életre nevelésében"* című hozzászólást a Közgazdász hasábjain. Örömmel vesszük, ha munkánk visszhangra talál az egyetem közvéleményében. *Nyugtázzuk a pozitív észrevételeket,* mert ezek jelzik, hogy a TDK Tanács munkáját alapvetően helyesen látja el. Nagyon *odafigyelünk azonban a kritikákra,* mert az óhatatlanul elkövetett hibáinkra ezek hívják fel a figyelmet. Alapelvünk volt és marad a jövőben is, hogy *a jogos észrevételeket megszívleljük,* további munkánk során a már egyszer (vagy többször) elkövetett hibákat igyekezzünk elkerülni. Hogy ez nem mindig jár sikerrel, az nem feltétlenül csak a TDK Tanács hibája.

Egy kívülállónak az említett cikk olvasása során úgy tűnik, hogy *végre egy bátor ember meg meri mondani véleményét.* Ez aztán kritikus hozzászólás. Végre valaki, aki látja ezt a szakmai, szakmaerkölcsi fertőt teljes keresztmetszetében. Íme így prostituálódik a szegény hallgatók jó szándékú, ártatlan szellemi alkotása, s kerül be ebbe az intézményesített bordélyba, ahol aztán mindenki kényére-kedvére ki van szolgáltatva. Itt a diákok dolgozata csak ürügy arra, hogy az élelmes opponensek saját emberek által sikert sikerre halmozzanak. Verseny az ugye nincs, mert a „sóhajtás" nem versenyezhet a „gazellával", vagy a „töltőtollal." Az egész csak arra megy ki, hogy minél előbb letörni minden próbálkozást, minden nemes ambíciót, mely a társadalmi valóság teljesebb megismerésére irányul, s helyette „Életre nevelni", megmutatni a cölöpöket, hogy majd járni tudjanak a vízen, mint egykor az Úr.

Joggal kérdezhetik azok, akik *az elméleti ideológiai szekció résztvevői* voltak, hogy *ők kívülállók-e,* mert — ha nem is egészen így, de — hasonló benyomásaik voltak, amelyek a cikk olvasása után (feltételezzük), ebben a „szellemben" rendeződtek véleménnyé. *Sajnos kívülállók abban az értelemben, hogy a problémának csak a felszíni oldalát ismerik, a tartalmát, tényeket nem.* Lássuk hát azt az oldalt, melytől a cikk szerzője a jobb poentírozás kedvéért tudatosan — vagy netán tudatlanul? — eltekintett.

ÁLTALÁNOS GYAKORLAT,

hogy *mindenki olyan témában ír* TDK-dolgozatot, *amilyenben akar.* Ezzel a lehetőséggel a hallgatók a legmesszebbmenőkig élnek is. *A szekcióbeosztás mindig úgy alakul, ahogy a dolgozatok ezt lehetővé teszik.* Vannak olyan szekciók, melyek évről évre létrejönnek, de vannak olyanok is, amelyek megszűnnek, s helyettük a témáknak megfelelő (helyes vagy kevésbé helyes elnevezésű) új szekciók alakulnak. Ilyen volt ebben az évben többek között *a marxizmus—leninizmus szekció helyett született elméleti-ideológiai szekció is.* Ahhoz, hogy helyes szekcióbeosztást tudjunk készíteni, szükségesek a TDK-dolgozatok. Ezeknek csak 70—75 százaléka érkezett be az idén a szekcióbeosztás megtárgyalásának idejére. (Két és fél héttel a beadási határidő után!) Mit tegyünk? Legyünk szigorúak, s így azokat a TDK-kat, amelyek nem érkeztek be határidőre zárjuk ki a versenyből, vagy legyünk elnézőek, s adjuk meg számukra is a lehetőséget. Úgy véltük, *szerepeljen inkább több dolgozat, de határidő túllépése miatt senki ne maradjon ki.* Ezért aztán elfogadtuk még a tényleges konferencia előtt 4 (négy!) nappal érkezett dolgozatot is.

A rendelkezésre álló dolgozatokat *igyekeztünk témahomogén kis szekciókba sorolni.* Hat olyan dolgozat volt ott akkor, amelyeket *társadalomtudomány elnevezésű szekcióba* soroltunk. *(A megnevezés nem volt szerencsés.)* Ez a szekció már a kezdet kezdetén sem volt homogén, *hisz mindegyik dolgozat valami sajátos, egyedi, sehova be nem sorolható volt. A zsüri megalakításánál ezért arra törekedtünk, hogy olyan emberek kerüljenek bele, akik kellően széles áttekintéssel bírnak a valóban nagyon eltérő témák felett.* Így kértük fel zsürielnöknek *Marton Imrét,* tagoknak pedig *Szentes Tamást, Nováky Erzsébetet* és titkárnak *Sándor Pétert.* Egy hét múlva kiderült, hogy a zsüri két tagja sajnos nem tudja vállalni a bíráskodást közbejött, rendkívül sok elfoglaltsága miatt. Idő közben három dolgozat is érkezett, kettő a filozófiai tanszékről (mert oda adták be a hallgatók). A TDK Tanácsot ez nagyon nehéz helyzetbe hozta. Rendkívül hosszú vita, töprengés után azt a szekcióbeosztást hagyta jóvá, amelyet a TDK meghívóban mindenki olvashatott.

MI IS VAN VALÓJÁBAN

a cikk vitriolos sorai mögött? *Sok minden, csak jó szándékú segíteni akarás, az ügy, a TDK-mozgalom iránt érzett elkötelezettség nem.* Fogalmazhatnánk úgy, hogy *tanszéki presztízs,* rosszul értelmezett *szakmai sovinizmus.* Az a legfőbb *fájdalom, hogy az idén nem volt filozófiai szekció.* Eddig mindig volt, most nincs. Miért?! *Mit tett azért a tanszék,* hogy TDK-körök működjenek, hogy felkarolja, felkutassa azokat a hallgatókat, akikben nagy az érdeklődés az elméletibb, elvontabb problémák iránt. Úgy tűnik számunkra, hogy a *cikk szerzője nem azokat az okokat, összetevőket kereste, amelyek magyarázatot adnak arra, hogy miért született ilyen kevés TDK pg-ből és filozófiából, hanem az önvizsgálat elől kitérve támadásba ment át.*

Támadni azt a TDK-rendszert nagyon *könnyű, melyben a teljesítmények összemérésénél sok a szubjektív elem.* Az elfogultságot teljesen kiszűrni nem lehet, ezért kezdettől fogva *támadható volt és marad a jövőben is.* Arra viszont törekedhetünk és *törekednünk is kell, hogy a TDK-dolgozatokkal szemben azonos követelményeket állítsunk,* hogy felszínre hozzuk a bennük rejlő értékeket. Azokat az észrevételeket, amelyek erre vonatkoztak, nagyon gondosan, felelősséggel kell megvizsgálnunk.

Világosan kell azonban látni, hogy *a TDK Tanács nincs ellene annak, hogy filozófiaszekció alakuljon.* Soha nem is volt, most sincs, s a jövőben sem lesz ilyen álláspontun. *Azt viszont nem helyeseljük, hogy nevét adja olyan vállalkozáshoz, melyhez a presztízsén kívül mást nem nagyon nyújtott.* A TDK-szervezésnél mindig is az interdiszciplinaritást tartottuk, s tartjuk szem előtt. Nem akarunk kimondottan tanszéki TDK-szekciókat szervezni!

NEM KÍVÁNJUK TAGADNI

azt, hogy az elméleti, ideológiai szekció jogos vitákat váltott ki. *Elismerjük, hogy a pontozási rendszer nem mindig szolgálta helyesen a dolgozatok értékelését. A jövőben változtatunk is rajta.* Tudjuk, hogy számos javítani való van, az opponesi rendszeren, a zsürik kiválasztásán. Azt azonban *visszautasítjuk, hogy egy szekció meglehetősen elfogult szemlélése alapján az egész egyetemi TDK-munkáról valaki úgy nyilatkozzon, mint az elején említett cikk szerzője.* Visszautasítjuk azoknak a szekcióknak a nevében is, melyek sokéves gyakorlata meggyőzően cáfolja az idézett cikkben kifejtett dolgokat.

A jelenlegi helyzetben nem arra van szükség, hogy sommás ítéleteket mondjunk, ráadásul bizonyos cinikus felhanggal, hanem arra, hogy közösen keressük azokat az utakat, amelyeken fellendíthető a TDK-munka egyetemünkön. Ösztönözni kell a dolgozatok írását, s ha elegendően sok munka kerül beadásra, akkor talán valóban egymással összemérhető TDK-kat tartalmazó szekciókat alakíthatunk ki, s nem kell majd versenyt futnia a „gazellának" a „töltőtollal".

Nagy Gyula,
a TDK Tanács titkára